

Conselleria d'Educació

DECRET 37/2008, de 28 març, del Consell, pel qual s'establixen els continguts educatius del primer cicle de l'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana. [2008/3829]

La Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, en l'article 14, punt 7, estableix que les administracions educatives determinaran els continguts educatius del primer cicle de l'Educació Infantil d'acord amb el capítol I de la mencionada llei. El Reial Decret 1630/2006, de 29 de desembre, estableix les ensenyances mínimes del segon cicle de l'Educació Infantil, i segons l'article 5, punt 1, és procedent desenvolupar els continguts educatius del primer cicle de l'Educació Infantil que garantisca al conjunt de xiquetes i xiquets de la Comunitat Valenciana una educació de qualitat.

Les necessitats de la infància i de les famílies són complexes, perquè es referixen a diversos sectors: educació, salut, ocupació i treball. La diversitat d'estructures familiars origina noves necessitats en relació amb l'atenció de la infància. La Llei 7/1994, de 5 de desembre, de la Generalitat, de la Infància, integra els sectors considerats bàsics per a cobrir les seues necessitats, entre estos, el desenvolupament de l'àmbit educatiu que hui contempla la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.

És procedent, en conseqüència, determinar els continguts educatius per al primer cicle, de manera que garantisca al conjunt de xiquetes i xiquets de la Comunitat Valenciana un primer cicle de l'Educació Infantil de qualitat; tenint en compte que en estos primers anys de la infància s'efectuen els aprenentatges bàsics i es desenvolupen les estructures inicials del coneixement que permetran i facilitaran les adquisicions d'aprenentatges posteriors. Si en algun moment del desenvolupament humà es pot incidir decisivament i compensatoriament, és precisament en estes fases inicials en què s'haurà de contemplar un nou concepte de cultura escolar adaptada al conjunt de canvis socials entre els quals adquireix especial rellevància el caràcter pluricultural produït pels moviments migratoris.

Una Educació Infantil adequada afavorix el desenvolupament social i emocional en oferir a la xiqueta i al xiquet l'oportunitat de trobar-se amb altres en un entorn estimulant; aspecte que ajuda a determinar grups amb risc d'exclusió social, per als quals l'Educació Infantil actua com a compensadora davant de dificultats en l'àmbit familiar i com a preventiva davant de la ràpida identificació de xiquetes i xiquets en situació de risc.

El professional de l'Educació Infantil de primer cicle ha de conèixer àmpliament les tasques que li són pròpies, ha de ser sensible als canvis i a les necessitats educatives de les xiquetes i dels xiquets, i ha de dinamitzar cada un dels sectors que configuren la comunitat escolar, principalment les famílies, entre les quals ha d'establir-se una interrelació informativa i, al mateix temps, formativa i educativa.

L'Educació Infantil de primer cicle ha de ser individualitzada i personalitzada dins d'un clima de seguretat, confiança i afecte, que possibilita a la xiqueta i al xiquet un desenvolupament emocional equilibrat i que, al mateix temps, garantisca la resposta a les seues necessitats fisiològiques, intel·lectuals i de socialització. L'adquisició de l'autonomia personal a través d'un progressiu domini del cos, el desenvolupament sensorial i la seua capacitat de comunicació i socialització són les metes que han d'orientar esta etapa educativa. Al seu torn, el primer cicle haurà d'estar en estreta coordinació amb el segon cicle de l'Educació Infantil.

Per tot això, després del dictamen previ del Consell Escolar Valencià, a proposta del conseller d'educació, conforme amb el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana i amb la deliberació prèvia del Consell, en la reunió del dia 28 de març de 2008,

DECRETE

Article 1. Àmbit d'aplicació

1. El present decret constituïx el desenvolupament dels continguts educatius del primer cicle de l'Educació Infantil, d'acord amb el que

Conselleria de Educación

DECRETO 37/2008, de 28 de marzo, del Consell, por el que se establecen los contenidos educativos del primer ciclo de la Educación Infantil en la Comunitat Valenciana. [2008/3829]

La Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, en su artículo 14, punto 7, establece que las Administraciones educativas determinarán los contenidos educativos del primer ciclo de la Educación Infantil de acuerdo con el capítulo I de la mencionada Ley. El Real Decreto 1630/2006, de 29 de diciembre, establece las enseñanzas mínimas del segundo ciclo de la Educación Infantil, y según el artículo 5, punto 1, procede desarrollar los contenidos educativos del primer ciclo de la Educación Infantil, que garantice al conjunto de niñas y niños de la Comunitat Valenciana una educación de calidad.

Las necesidades de la infancia y de las familias son complejas, porque se refieren a diversos sectores: educación, salud, empleo y trabajo. La diversidad de estructuras familiares origina nuevas necesidades en relación con la atención de la infancia. La Ley 7/1994, de 5 de diciembre, de la Generalitat, de la Infancia, integra los sectores considerados básicos para cubrir las necesidades de la misma, entre ellos, el desarrollo del ámbito educativo que hoy contempla la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación.

Procede, en consecuencia, determinar los contenidos educativos para el primer ciclo, de forma que garantice al conjunto de niñas y niños de la Comunitat Valenciana un primer ciclo de la Educación Infantil de calidad; teniendo en cuenta que en estos primeros años de la infancia se efectúan los aprendizajes básicos y se desarrollan las estructuras iniciales del conocimiento que permitirán y facilitarán las adquisiciones de aprendizajes posteriores, y si en algún momento del desarrollo humano se puede incidir decisiva y compensatoriamente, es precisamente en estas fases iniciales en las que se deberá contemplar un nuevo concepto de cultura escolar adaptada al conjunto de cambios sociales, entre los que adquiere especial relevancia el carácter pluricultural producido por los movimientos migratorios.

Una Educación Infantil adecuada favorece el desarrollo social y emocional al ofrecer a la niña y al niño la oportunidad de encontrarse con otros en un entorno estimulante; aspecto que ayuda a determinar grupos con riesgo de exclusión social para los que la Educación Infantil actúa como compensadora ante dificultades en el ámbito familiar, y como preventiva ante la pronta identificación de niñas y niños en situación de riesgo.

El profesional de la Educación Infantil de primer ciclo debe conocer ampliamente las tareas que le son propias, ha de ser sensible a los cambios y a las necesidades educativas de las niñas y de los niños, y ha de dinamizar a cada uno de los sectores que configuran la comunidad escolar, principalmente a las familias, entre los que debe establecerse una interrelación informativa y a la vez formativa y educativa.

La Educación Infantil de primer ciclo ha de ser individualizada y personalizada dentro de un clima de seguridad, confianza y afecto, que posibilite a la niña y al niño un desarrollo emocional equilibrado y que, a la vez, garantice la respuesta a sus necesidades fisiológicas, intelectuales y de socialización. La adquisición de la autonomía personal a través de un progresivo dominio del cuerpo, el desarrollo sensorial y su capacidad de comunicación y socialización son las metas que han de orientar esta etapa educativa. A su vez, el primer ciclo deberá estar en estrecha coordinación con el segundo ciclo de la Educación Infantil.

Por todo ello, previo dictamen del Consejo Escolar Valenciano, a propuesta del conseller de Educación, conforme con el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana y previa deliberación del Consell, en la reunión del día 28 de marzo de 2008,

DECRETO

Artículo 1. Ámbito de aplicación

1. El presente Decreto tiene por objeto el desarrollo de los contenidos educativos del primer ciclo de la Educación Infantil de acuerdo

disposen l'article 14, punt 7, de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, i el Reial Decret 1.630/2006, de 29 de desembre, pel qual s'establixen les ensenyances mínimes del segon cicle de l'Educació Infantil.

2. Este decret s'aplicarà en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana.

Article 2. Principis generals i fins

1. L'Educació Infantil constituïx una etapa educativa amb identitat pròpia que atén xiquetes i xiquets fins als sis anys d'edat. Esta etapa s'ordena en dos cicles.

2. El primer, fins als tres anys, i el segon, des dels tres als sis anys d'edat.

3. La Educació Infantil té caràcter voluntari. El segon cicle d'esta etapa educativa serà gratuït.

4. La Educació Infantil té com a finalitat contribuir al desenvolupament físic, afectiu, social i intel·lectual de les xiquetes i dels xiquets. En ambdós cicles caldrà ajustar-se al desenvolupament del moviment i dels hàbits de control corporal, a la comunicació i representació per mitjà dels diferents llenguatges, a les pautes elementals de convivència i relació social, així com al descobriment de les característiques físiques i socials del medi. A més, es facilitarà que les xiquetes i els xiquets elaboren una imatge positiva i equilibrada de si mateixos, adquirisquen autonomia personal i incrementen les seues capacitats afectives.

5. En este cicle, l'acció tutorial orientarà el procés educatiu individual i col·lectiu de l'alumnat. Per a això, cada grup-classe tindrà un professional que exercirà de tutor i col·laborarà, si és el cas, en la intervenció educativa del personal que participe en l'atenció individualitzada i amb la resta de professionals que intervinguen en el diagnòstic i rehabilitació de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu i mantindran una relació permanent amb les famílies per a facilitar-los la informació necessària sobre el procés educatiu de cada xiquet i de cada xiqueta.

Article 3. Objectius de cicle

L'Educació Infantil de primer cicle contribuirà a desenvolupar en les xiquetes i els xiquets les capacitats que els permeten:

- a) Conèixer el propi cos i el dels altres, les seues possibilitats d'acció i aprendre a respectar les diferències.
- b) Observar i explorar el seu entorn familiar, natural i social.
- c) Adquirir progressivament autonomia en les seues activitats habituals.
- d) Desenvolupar les seues capacitats afectives.
- e) Relacionar-se amb els altres i adquirir progressivament pautes elementals de convivència i relació social, així com exercitar-se en la resolució pacífica de conflictes.
- f) Desenvolupar habilitats comunicatives en diferents llenguatges i formes d'expressió.
- g) Iniciar-se en les habilitats lògic-matemàtiques, en la lectoescriptura i en el moviment, el gest i el ritme.
- h) Descobrir l'existència de dos llengües en contacte en l'àmbit de la Comunitat Valenciana.
- i) Descobrir les tecnologies de la informació i comunicació.

Article 4. Àrees

1. Els continguts educatius de l'Educació Infantil s'organitzaran, d'acord amb el Reial Decret 1630/2006, de 29 de desembre, en àrees corresponents a àmbits propis de l'experiència i del desenvolupament infantil i s'aplicaran per mitjà d'unitats globalitzades que tinguen interès i significat per a les xiquetes i els xiquets, la qual cosa significa que l'organització de continguts ha de traduir-se en una planificació didàctica de caràcter globalitzador.

2. Els mètodes de treball es basaran en les activitats i el joc i s'aplicaran en un ambient d'afecte i confiança per a potenciar l'autoestima i la integració social.

3. Les àrees per a l'Educació Infantil són:

- El coneixement de si mateix i l'autonomia personal.
- El medi físic, natural, social i cultural.

con lo dispuesto en la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, en el artículo 14, punto 7, y el Real Decreto 1630/2006, de 29 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas del segundo ciclo de la Educación Infantil.

2. Este decreto será de aplicación en el ámbito territorial de la Comunitat Valenciana.

Artículo 2. Principios generales y fines

1. La Educación Infantil constituye una etapa educativa con identidad propia que atiende a niñas y niños hasta los seis años de edad. Esta etapa se ordena en dos ciclos.

2. El primero desde el nacimiento hasta los tres años y el segundo desde los tres a los seis años de edad.

3. La Educación Infantil tiene carácter voluntario. El segundo ciclo de esta etapa educativa será gratuito.

4. La Educación Infantil tiene como finalidad la de contribuir al desarrollo físico, afectivo, social e intelectual de las niñas y de los niños. En ambos ciclos se atenderá al desarrollo del movimiento y de los hábitos de control corporal, a la comunicación y representación por medio de los diferentes lenguajes, a las pautas elementales de convivencia y relación social, así como al descubrimiento de las características físicas y sociales del medio. Además se facilitará que las niñas y los niños elaboren una imagen de sí mismos positiva y equilibrada, adquieran autonomía personal e incrementen sus capacidades afectivas.

5. En este ciclo, la acción tutorial orientará el proceso educativo individual y colectivo del alumnado. Para ello, cada grupo-clase tendrá un profesional que ejercerá de tutor y colaborará, en su caso, en la intervención educativa del personal que participe en la atención individualizada y con el resto de profesionales que intervengan en el diagnóstico y rehabilitación del alumnado con necesidades específicas de apoyo educativo y mantendrán una relación permanente con las familias para facilitarles la información necesaria sobre el proceso educativo de cada niño y de cada niña.

Artículo 3. Objetivos de ciclo

La Educación Infantil de primer ciclo contribuirá a desarrollar en las niñas y niños las capacidades que les permitan:

- a) Conocer su propio cuerpo y el de los otros, sus posibilidades de acción y aprender a respetar las diferencias.
- b) Observar y explorar su entorno familiar, natural y social.
- c) Adquirir progresivamente autonomía en sus actividades habituales.
- d) Desarrollar sus capacidades afectivas.
- e) Relacionarse con los demás y adquirir progresivamente pautas elementales de convivencia y relación social, así como ejercitarse en la resolución pacífica de conflictos.
- f) Desarrollar habilidades comunicativas en diferentes lenguajes y formas de expresión.
- g) Iniciarse en las habilidades lógico matemáticas, en la lectoescritura y en el movimiento, el gesto y el ritmo.
- h) Descubrir la existencia de dos lenguas en contacto en el ámbito de la Comunitat Valenciana.
- i) Descubrir las tecnologías de la información y comunicación.

Artículo 4. Áreas

1. Los contenidos educativos de la educación infantil se organizarán, de acuerdo con el Real Decreto 1630/2006, de 29 de diciembre, en áreas correspondientes a ámbitos propios de la experiencia y del desarrollo infantil y se aplicarán mediante unidades globalizadas que tengan interés y significado para las niñas y los niños, lo que significa que la organización de contenidos debe traducirse en una planificación didáctica de carácter globalizador.

2. Los métodos de trabajo se basarán en las actividades y el juego y se aplicarán en un ambiente de afecto y confianza, para potenciar la autoestima e integración social.

3. Las áreas para la Educación Infantil son:

- El conocimiento de sí mismo y autonomía personal.
- El medio físico, natural, social y cultural.

– Els llenguatges: comunicació i representació.

Les àrees han d'entendre's com a àmbits d'actuació i com a espais d'aprenentatges d'orde actitudinal, procedimental i conceptual, que contribuiran al desenvolupament de les xiquetes i dels xiquets i propiciarán la seua aproximació a la interpretació del món, atorgant-li significat i facilitant la seua participació activa en este.

Article 5. Continguts educatius

Els continguts educatius comprenen el conjunt d'objectius, continguts, metodologia, àrees d'experiències i criteris d'avaluació que s'adjunten en el present decret.

Article 6. Avaluació

1. L'avaluació serà global, contínua i formativa. L'observació directa i sistemàtica constituirà la tècnica principal del procés d'avaluació.

2. Els professionals d'este cicle avaluaran el procés d'ensenyança-aprenentatge i la seua pròpia pràctica educativa.

3. Els mestres, amb la col·laboració dels altres professionals tutors, elaboraran les programacions i en faran el seguiment. Les mencionades programacions seran avaluades junt amb el procés de desenvolupament de les capacitats que cada xiquet i cada xiqueta hagen superat.

4. Almenys, una vegada al trimestre, s'informarà les famílies sobre l'evolució educativa escolar de l'alumnat.

Article 7. Autonomia pedagògica

1. La conselleria competent en matèria d'educació fomentarà l'autonomia pedagògica i organitzativa dels centres, afavorirà el treball dels equips educatius integrats pels professionals previstos en l'article 92 de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, i la seua activitat investigadora a partir de la pràctica docent.

2. Els centres, tenint en compte el projecte educatiu, desenvoluparan i completaran els continguts que figuren en l'annex d'este decret adaptant-los a les característiques dels xiquets i de les xiquetes i a la seua realitat sociocultural i educativa.

3. Les programacions didàctiques, projectes de treball, unitats didàctiques, etc. comprendran els continguts de les distintes àrees i es desenvoluparan a través d'unitats globalitzades i respectant els ritmes de joc, treball i descans de les xiquetes i dels xiquets.

4. La conselleria competent en matèria d'educació fomentarà que les programacions didàctiques desenvolupen els continguts educatius des d'una perspectiva de tolerància, la solidaritat, la responsabilitat (particularment en el consum i comportament vial), la pau, la salut, la sostenibilitat, i la igualtat entre els sexes, facilitant el desenvolupament intel·lectual, afectiu i social dels xiquets i de les xiquetes, ajudant-los a relacionar-se amb els altres i a aprendre les pautes elementals de convivència.

5. Així mateix, la conselleria competent en matèria d'educació promourà l'elaboració de projectes innovadors, materials didàctics i models de programacions didàctiques que faciliten la labor educativa; fomentarà entre els equips docents l'intercanvi d'experiències, i impulsarà una formació permanent que redunde en benefici de la qualitat educativa.

Article 8. Organització

La conselleria competent en matèria d'educació desenvoluparà l'organització i funcionament d'estos centres pel que fa als aspectes educatius, que seran supervisats per la inspecció educativa.

Article 9. La coordinació de l'etapa d'Educació Infantil

La conselleria competent en matèria d'educació elaborarà normes per a la coordinació pedagògica dels centres del primer cicle amb centres del segon cicle de l'Educació Infantil, pròxims entre si.

Article 10. El temps en el primer cicle de l'Educació Infantil

La intervenció educativa escolar haurà d'orientar-se gradualment a cada xiquet i xiqueta en el començament de l'adquisició d'hàbits i rutines, atenent les característiques de la infància. El temps ha d'orga-

– Los lenguajes: comunicación y representación.

Las áreas deben entenderse como ámbitos de actuación y como espacios de aprendizajes de orden actitudinal, procedimental y conceptual, que contribuirán al desarrollo de las niñas y de los niños y propiciarán su aproximación a la interpretación del mundo, otorgándole significado y facilitando su participación activa en él.

Artículo 5. Contenidos educativos

Los contenidos educativos comprenden el conjunto de objetivos, contenidos, metodología, áreas de experiencias y criterios de evaluación que se adjuntan en el presente Decreto.

Artículo 6. Evaluación

1. La evaluación será global, continua y formativa. La observación directa y sistemática constituirá la técnica principal del proceso de evaluación.

2. Los profesionales de este ciclo evaluarán el proceso de enseñanza-aprendizaje y su propia práctica educativa.

3. Los maestros, con la colaboración de los otros profesionales tutores, elaborarán las programaciones y realizarán el seguimiento de las mismas, que serán evaluadas junto con el proceso de desarrollo de las capacidades que cada niño y cada niña hayan superado.

4. Al menos una vez al trimestre se informará a las familias sobre la evolución educativa escolar del alumnado.

Artículo 7. Autonomía pedagógica

1. La conselleria competente en materia de educación fomentarà la autonomía pedagógica y organizativa de los centros, favorecerà el trabajo de los equipos educativos integrado por los profesionales contemplados en el artículo 92 de la Ley Orgànica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, y su actividad investigadora a partir de la pràctica docente.

2. Los centros, teniendo en cuenta el Proyecto Educativo, desarrollarán y completarán los contenidos que figuran en el anexo de este decreto adaptándolos a las características de los niños y de las niñas y a su realidad sociocultural y educativa.

3. Las programaciones didácticas, proyectos de trabajo, unidades didácticas, etc. comprenderán los contenidos de las distintas áreas y se desarrollarán a través de unidades globalizadas y respetando los ritmos de juego, trabajo y descanso de los niños y niñas.

4. La conselleria competente en materia de educación fomentarà que las programaciones didácticas desarrollen los contenidos educativos desde una perspectiva de tolerancia, la solidaridad, la responsabilidad (particularmente en el consumo y comportamiento vial), la paz, la salud, la sostenibilidad, y la igualdad entre los sexos, facilitando el desarrollo intelectual, afectivo y social de los niños y de las niñas, ayudándoles a relacionarse con los demás y a aprender las pautas elementales de convivencia.

5. Asimismo la conselleria competente en materia de educación promoverà la elaboración de proyectos innovadores, de materiales didácticos y modelos de programaciones didácticas que faciliten la labor educativa, fomentarà entre los equipos docentes el intercambio de experiencias, así como impulsará una formación permanente que redunde en beneficio de la calidad educativa.

Artículo 8. Organización

La conselleria competente en materia de educación desarrollará la organización y funcionamiento de estos centros en los aspectos educativos, y serán supervisados por la inspección educativa.

Artículo 9. La coordinación de la etapa de Educación Infantil

La conselleria competente en materia de educación elaborarà normas para la coordinación pedagógica de los centros del primer ciclo con centros del segundo ciclo de la Educación Infantil, pròximos entre ellos.

Artículo 10. El tiempo en el primer ciclo de la Educación Infantil

La intervención educativa escolar deberá orientarse gradualmente a cada niño y niña en la iniciación de la adquisición de hábitos y rutinas, atendiendo a las características de la infancia. El tiempo debe

nitzar-se de manera que pugua donar resposta a les necessitats biològiques d'alimentació, d'higiene, de descans, de seguretat, de relació i de comunicació, entre d'altres.

Article 11. Relacions amb les famílies

Els centres de l'Educació Infantil cooperaran amb les famílies i elaboraran un pla d'actuació que contemple la informació dels processos educatius dels seus fills i de les seues filles i la col·laboració en les activitats dels centres que es requerisca.

Article 12. Atenció a la diversitat

La intervenció educativa tindrà en compte l'atenció a la diversitat de l'alumnat i adaptarà la pràctica educativa a les característiques individuals dels xiquets i de les xiquetes.

Els centres educatius col·laboraran amb les institucions encarregades de fer el seguiment d'aquells xiquets i xiquetes diagnosticats amb necessitats educatives especials, per mitjà d'una acció educativa que s'adapte a les característiques individuals d'estos.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA

Única. Calendari d'implantació

D'acord amb el Reial Decret 806/2006, de 30 de juny, pel qual s'establix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu establida per la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, este decret s'implantarà, per al primer cicle de l'Educació Infantil, el curs acadèmic 2008-2009.

DISPOSICIONS DEROGATÒRIES: DEROGACIÓ DE NORMATIVA

Primera

En el moment en què s'implante la nova ordenació de l'Educació Infantil establida per este decret, d'acord amb el Reial Decret 806/2006, de 30 de juny, pel qual s'establix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu, quedarà sense efecte el contingut del Decret 19/1992, de 17 de febrer, del Consell, pel qual s'establix el currículum de l'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana.

Segona

Queden derogades les altres normes del mateix rang o d'un rang inferior en tot el que s'oposen al que estableix este decret.

DISPOSICIONS FINALS

Primera. Desplegament normatiu

S'autoritza la conselleria competent en matèria d'educació per a dictar totes les disposicions que siguen necessàries per a la interpretació i desenrotllament d'este decret.

Segona. Entrada en vigor

El present decret entrarà en vigor l'endemà de la publicació en el *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana*.

València, 28 de març de 2008

El president de la Generalitat,
FRANCISCO CAMPS ORTIZ

El conseller d'educació,
ALEJANDRO FONT DE MORA TURÓN

ANNEX

Introducció

Determinar els aspectes educatius que han d'observar els centres que atenen la infància menor de tres anys comporta un coneixement dels processos evolutius amb les experiències, el desenrotllament i els

organizarse de modo que pueda dar respuesta a las necesidades biológicas de alimentación, de higiene, de descanso, de seguridad, de relación y de comunicación, entre otras.

Artículo 11. Relaciones con las familias

Los centros de la Educación Infantil cooperarán con las familias y elaborarán un plan de actuación que contemple la información de los procesos educativos de sus hijos y de sus hijas y la colaboración en las actividades de los centros que se requiera.

Artículo 12. Atención a la diversidad

La intervención educativa tendrá en cuenta la atención a la diversidad del alumnado y adaptará la práctica educativa a las características individuales de los niños y de las niñas.

Los centros educativos colaborarán con las instituciones encargadas de hacer el seguimiento de aquellos niñas y niños diagnosticados con necesidades educativas especiales, mediante una acción educativa que se adapte a las características individuales de los mismos

DISPOSICIÓN TRANSITORIA

Única. Calendario de implantación

De acuerdo con el Real Decreto 806/2006, de 30 de junio, por el que se establece el calendario de aplicación de la nueva ordenación del sistema educativo establecida por la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, este decreto se implantará, para el primer ciclo de la Educación Infantil, el curso académico 2008-2009.

DISPOSICIONES DEROGATORIAS: DEROGACIÓN DE NORMATIVA

Primera

En el momento en que se implante la nueva ordenación de la Educación Infantil establecida por este decreto, de acuerdo con el Real Decreto 806/2006, de 30 de junio, por el que se establece el calendario de aplicación de la nueva ordenación del sistema educativo, quedará sin efecto el contenido del Decreto 19/1992, de 17 de febrero, del Consell, por el que se establece el currículo de la Educación Infantil en la Comunitat Valenciana.

Segunda

Quedan derogadas las demás normas de igual o inferior rango en cuanto se opongan a lo establecido en este decreto.

DISPOSICIONES FINALES

Primera. Desarrollo normativo

Se autoriza a la conselleria competente en materia de educación para dictar cuantas disposiciones sean precisas para la interpretación y desarrollo de este decreto.

Segunda. Entrada en vigor

El presente decreto entrará en vigor el día siguiente al de su publicación en el *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana*.

València, 28 de marzo de 2008

El president de la Generalitat,
FRANCISCO CAMPS ORTIZ

El conseller de Educación,
ALEJANDRO FONT DE MORA TURÓN

ANEXO

Introducción

Determinar los aspectos educativos que deben observar los centros que atienden a la infancia menor de tres años conlleva un conocimiento de los procesos evolutivos con las experiencias, el desarrollo y los

aprenentatges propis d'estes edats. La consideració de la xiqueta i del xiquet des que naixen, com a sers que interpreten i reconstruïxen el seu medi, per a apropiarse del seu coneixement, contribuïx a conèixer i entendre al subjecte de l'Educació Infantil amb les seues singularitats, com ara el creixement físic, el desenvolupament sensorial o la forma peculiar en què es produïxen els aprenentatges. Les diferències individuals i el desenvolupament de l'aprenentatge infantil fins als tres anys permeten partir d'una concepció de l'Educació des d'una perspectiva multidisciplinària i interdisciplinària, que es justifica pel fet que la pedagogia infantil, que estudia els primers anys de vida del ser humà, necessita tindre en compte una visió integral de la xiqueta i del xiquet que atorgue la major coherència a l'acció educativa.

La denominació àrea o àmbit, només pretén organitzar i estructurar els continguts de l'etapa per a facilitar la planificació educativa. A causa de les característiques funcionals del pensament global infantil, és difícil delimitar els àmbits de coneixement de l'activitat educativa, dificultat que s'accentua en l'educació dels primers anys de vida del ser humà. Així, quan s'exposen objectius de l'àmbit de coneixement de sí mateix i de l'autonomia personal es referixen també al coneixement de medi físic, natural, social i cultural i a l'àmbit dels llenguatges. És, per tant, impossible diferenciar nítidament cada àmbit de desenvolupament i la seua evolució de manera independent.

La globalitat de les situacions educatives exigix organitzar l'acció didàctica atenent tots els àmbits, presentant propostes que permeten fer confluïr els continguts d'estos.

El model de desenvolupament d'àrees o àmbits del currículum s'organitza a partir d'una introducció que exposa de manera concisa l'objecte de coneixement de cada àmbit, la manera en què la xiqueta i el xiquet se n'apropien, els aspectes bàsics de la intervenció educativa, els objectius i continguts, i finalment els criteris d'avaluació.

L'Educació Infantil, etapa amb identitat pròpia, té també com a finalitat donar resposta a les necessitats educatives de les xiquetes i dels xiquets i de les seues famílies a fi d'ajudar a conciliar la vida laboral i familiar. Això suposa atendre de forma adequada totes les dimensions del ser humà: afectives, motrius, cognitives i aquelles que emanen de les necessitats de les famílies.

El centre d'Educació Infantil ha de dissenyar tasques d'acord amb els objectius de l'etapa; seleccionar i construir climes educatius en ambients adequats, donar models d'actuació adults que es comporten d'acord amb el model d'educació desitjat; facilitar activitats que generen hàbits de col·laboració, respecte i solidaritat; proposar activitats d'acord amb el moment evolutiu de la xiqueta i del xiquet, i oferir valors d'acord amb el context cultural en què s'han de desenvolupar les seues vides.

La proposta pedagògica ha de considerar que l'etapa de l'Educació Infantil és el nivell adequat per a iniciar els aprenentatges bàsics, no precisament els típics escolars, sinó aquells que possibilitaran la consecució d'estos junt amb els aprenentatges per a la vida. Són les estructures bàsiques dels afectes, de la motricitat, de la comunicació, de les relacions personals, de la creativitat, etc.

El centre d'Educació Infantil és heterogeni, ja que les xiquetes i els xiquets difereixen per sexe, edat, perfil físic, psíquic, sociocultural. Són diferències que es manifesten en la conducta i desenvolupament de la infància repercutint en els seus interessos, ritmes d'aprenentatge, etc. El centre ha d'assumir el seu caràcter compensatori i integrador, ha de respectar les individualitats i admetre la diversitat.

És en esta edat, a causa de la capacitat que posseïx la infància per a l'adquisició lingüística, quan el centre ha de fixar les bases d'esta competència plurilingüe. Ara bé, crear contextos en què el desenvolupament de la competència comunicativa en les dos llengües es realitze de manera adequada, exigix dels centres una actuació coordinada que tinga en compte diversos aspectes diferenciats, però complementaris: la decisió sobre la llengua vehicular del centre i el tractament que es farà de l'altra llengua cooficial comporta una intervenció educativa que promoga la competència bilingüe en la primera i en la segona llengües, junt amb una coordinació total amb les famílies que permeta el desenvolupament harmònic de les dos llengües.

aprendizajes propios de estas edades. La consideración de la niña y del niño desde que nacen, como seres que interpretan y reconstruyen su medio, para apropiarse de su conocimiento, contribuye a conocer y entender al sujeto de la Educación Infantil con sus singularidades, tales como el crecimiento físico, el desarrollo sensorial, la forma peculiar en la que se producen los aprendizajes. Las diferencias individuales y el desarrollo del aprendizaje infantil hasta los tres años, permiten partir de una concepción de la Educación desde una perspectiva multidisciplinaria e interdisciplinaria, que se justifica por el hecho de que la pedagogía infantil, que estudia los primeros años de vida del ser humano, necesita tener en cuenta una visión integral de la niña y del niño que otorgue la mayor coherencia a la acción educativa.

La denominación de área o ámbito, sólo pretende organizar y estructurar los contenidos de la etapa para facilitar la planificación educativa. Debido a las características funcionales del pensamiento global infantil, es difícil deslindar los ámbitos de conocimiento de la actividad educativa, dificultad que se acentúa en la educación de los primeros años de vida del ser humano. Así cuando se exponen objetivos del ámbito de conocimiento de sí mismo y autonomía personal se refiere también al conocimiento de medio físico, natural, social y cultural y al ámbito de los lenguajes. Es por tanto imposible diferenciar nítidamente cada ámbito de desarrollo y su evolución de manera independiente.

La globalidad de las situaciones educativas exige organizar la acción didáctica atendiendo a todos y cada uno de los ámbitos presentando propuestas que permitan hacer confluïr los contenidos de los mismos.

El modelo de desarrollo de áreas o ámbitos del currículum se organiza a partir de una introducción que expone de manera escueta el objeto de conocimiento de cada ámbito, el modo en el que la niña y el niño se apropian del mismo, los aspectos básicos de la intervención educativa, los objetivos y contenidos de cada uno de ellos finalmente los criterios de evaluación.

La Educación Infantil, etapa con identidad propia, tiene también como finalidad dar respuesta a las necesidades educativas de las niñas y de los niños y de sus familias con el fin de ayudar a conciliar la vida laboral y familiar. Ello supone atender de forma adecuada todas las dimensiones del ser humano: afectivas, motrices, cognitivas, y aquellas que emanen de las necesidades de las familias.

El centro de Educación Infantil debe diseñar tareas de acuerdo con los objetivos de la etapa, seleccionar y construir climes educativos en ambientes adecuados, dar modelos de actuación adultos que se comporten de acuerdo con el modelo de educación deseado, facilitar actividades que generen hábitos de colaboración, respeto y solidaridad, proponer actividades de acuerdo con el momento evolutivo de la niña y del niño y ofrecer valores de acuerdo con el contexto cultural en el que se van a desarrollar sus vidas.

La propuesta pedagógica debe considerar que la etapa de la Educación Infantil es el nivel adecuado para iniciar los aprendizajes básicos, no precisamente los típicos escolares, sino aquellos que possibilitarán la consecució de estos junto con los aprendizajes para la vida. Son las estructures básicas de los afectos, de la motricidad, de la comunicación, de las relaciones personales, de la creatividad, etc.

El centro de Educación Infantil es heterogéneo ya que los niñas y niños difieren por sexo, edad, perfil físico, psíquico, sociocultural. Son diferencias que se manifiestan en la conducta y desarrollo de la infancia repercutiendo en sus intereses, ritmos de aprendizaje, etc. El centro debe asumir su carácter compensatorio e integrador, debe respetar las individualidades y admitir la diversidad.

Es en esta edad, debido a la capacidad que posee la infancia para la adquisición lingüística, cuando el centro ha de fijar las bases de esta competencia plurilingüe. Ahora bien, crear contextos en los que el desarrollo de la competencia comunicativa en las dos lenguas se realice de manera adecuada, exige de los centros una actuación coordinada que tenga en cuenta diversos aspectos diferenciados pero complementarios: la decisión sobre la lengua vehicular del centro y el tratamiento que se hará de la otra lengua cooficial conlleva una intervención educativa que promueva la competencia bilingüe en la primera y en la segunda lengua, junto a una coordinación total con las familias que permita el desarrollo armónico de las dos lenguas.

L'entorn familiar és el primer escenari on la infància inicia la construcció de la seua competència comunicativa en una o més llengües. La interacció en l'entorn immediat i la influència dels mitjans de comunicació indubtablement desenrotllaran, concretaran i perfilaran el domini de les diferents varietats que constituïran el repertori lingüístic personal de cada xiqueta o xiquet.

La família ha constituït la base per a l'organització social i encara que en l'actualitat hi ha diferències importants en la seua composició: arrels culturals, creences i pràctiques, entre altres, la família continua sent el nucli o element bàsic de la societat. Els pares i les mares tenen el paper més important de l'educació de les seues filles i dels seus fills. El centre d'Educació Infantil ha de tindre en compte que la família és la primera estructura social en què els pares i les mares exercixen les primeres habilitats educatives amb les seues filles i els seus fills. Ambdós institucions: família i centre, pel fet d'incidir en la formació de la xiqueta i del xiquet, configuren la comunitat educativa que assumix el deure de treballar conjuntament en la consecució d'uns objectius que cada institució ha de treballar des del seu àmbit.

Una bona relació entre la família i l'escola comença amb una col·laboració informativa entre ambdós parts; informació que adquireix un gran valor per a l'Educació Infantil. La conversació informal dels professionals d'Educació Infantil amb els pares i mares, les entrevistes o omplir qüestionaris i formularis, són elements tècnics d'interrelació que afavorixen el coneixement de la xiqueta i del xiquet i el seu desenvolupament educatiu. Activitats conjuntes, com ara trobades, xarrades informatives i formatives sobre temes educatius, escola de pares i mares, excursions, colònies, etc., són moments on es produeixen comunicacions bidireccionals riques en contingut per al coneixement de les famílies i de la infància.

Els professionals d'Educació Infantil són educadors en el sentit ampli de la paraula. Han de conèixer les estructures mentals amb què les xiquetes i els xiquets van apropiant-se del coneixement i com van progressant cap a nivells cognitius cada vegada més avançats.

Quan les activitats són guiades per l'adult amb una intencionalitat educativa es genera un context compartit en què la xiqueta i el xiquet poden aconseguir més que quan actuen de forma independent. Els professionals d'Educació Infantil són les persones que aporten situacions didàctiques estimulants per a cada xiqueta o xiquet.

Les actuacions educatives han d'anar dirigides al foment d'hàbits i actituds de la xiqueta i del xiquet en els aspectes que faciliten un futur èxit en la interacció social, com ara demanar les coses, compartir, somriure, etc., i desenrotllen habilitats cognitives dirigides a futures interaccions socials positives, com per exemple descobrir l'estat emocional de l'altre.

Els professionals d'Educació Infantil han de saber organitzar els espais i el material didàctic, incloent-hi el material per a iniciació de noves tecnologies de la informació i comunicació. Així mateix, han de facilitar que les xiquetes i els xiquets realitzen treballs individuals, col·lectius, en xicotets grups, activitats d'expressió, experimentació, observació, comunicació, etc. Esta organització possibilita l'adquisició d'hàbits d'orde, de treball i de neteja.

Els professionals d'Educació Infantil constituïxen l'equip educatiu del centre, que suposa un enriquiment educatiu de cada membre a través del contrast i l'evolució d'experiències que cada un desenrotlla en la seua pràctica docent. El treball de l'equip educatiu es concep com una acció sustentada i enriquida per les aportacions de cada membre del grup.

L'Educació Infantil ha de preveure que l'avaluació ha de ser coherent amb el plantejament dels objectius generals, les teories de l'aprenentatge per les quals s'opten i la metodologia que s'utilitza. La tècnica a utilitzar principalment és l'observació en totes les variables: informal, formal, indirecta, etc. És un procés dinàmic, continu, sistemàtic i permanent. Esta tècnica la realitza l'equip educatiu i complix la funció d'ajustar la programació a les característiques de les xiquetes i dels xiquets amb què es treballa i observar si es complixen els objectius.

En l'Educació Infantil parlar d'avaluació és reflexionar sobre la intervenció educativa (actituds, models, interacció, espais, etc.), les actituds del personal no docent davant dels xiquets i de les xiquetes, la col·laboració educativa de les famílies. És avaluar la distribució de

El entorno familiar es el primer escenario donde la infancia inicia la construcción de su competencia comunicativa en una o más lenguas. La interacción en el entorno inmediato y la influencia de los medios de comunicación indudablemente van a desarrollar, concretar, y perfilar el dominio de las diferentes variedades que constituirán el repertorio lingüístico personal de cada niña y de cada niño.

La familia ha constituido la base para la organización social y aunque en la actualidad existen diferencias importantes en su composición: raíces culturales, creencias y prácticas, entre otras, la familia sigue siendo el núcleo o elemento básico de la sociedad. Los padres y las madres tienen el papel más importante de la educación de sus hijas y de sus hijos. El centro de Educación Infantil debe tener en cuenta que la familia es la primera estructura social en la que los padres y madres ejercen las primeras habilidades educativas con sus hijas y sus hijos. Ambas instituciones: familia y centro, al incidir en la formación de la niña y del niño, configuran la Comunidad Educativa que asume el deber de trabajar conjuntamente en la consecución de unos objetivos que cada institución debe trabajar desde su ámbito.

Una buena relación entre la familia y la escuela comienza con una colaboración informativa entre ambas partes; información que adquiere un gran valor para la Educación Infantil: la conversación informal de los profesionales de Educación Infantil con los padres y madres, las entrevistas, el cumplimentar cuestionarios y formularios, etc., son elementos técnicos de interrelación que favorecen el conocimiento de la niña y del niño y el desarrollo educativo de los mismos. Actividades conjuntas: encuentros, charlas informativas y formativas sobre temas educativos, escuela de padres y madres, excursiones, colonias, etc., son momentos en donde se producen comunicaciones bidireccionales ricas en contenido para el conocimiento de las familias y de la infancia.

Los profesionales de Educación Infantil son educadores en el sentido amplio de la palabra. Deben conocer las estructuras mentales con las que las niñas y los niños van apropiándose del conocimiento y como van progresando hacia niveles cognitivos cada vez más avanzados.

Cuando las actividades son guiadas por el adulto con una intencionalidad educativa se genera un contexto compartido en el que, la niña y el niño pueden lograr más que cuando actúan de forma independiente. Los profesionales de Educación Infantil son las personas que aportan situaciones didácticas estimulantes para cada niña y de cada niño.

Las actuaciones educativas deben ir dirigidas al fomento de hábitos y actitudes de la niña y del niño en los aspectos que faciliten un futuro éxito en la interacción social tales como: pedir las cosas, compartir, sonreír, etc., y desarrollen habilidades cognitivas dirigidas a futuras interacciones sociales positivas como por ejemplo descubrir el estado emocional del otro.

Los profesionales de Educación Infantil deben saber organizar los espacios y el material didáctico, incluyendo el material para iniciación de nuevas tecnologías de la información y comunicación. Así mismo deben facilitar que las niñas y los niños realicen trabajos individuales, colectivos, en pequeños grupos, actividades de expresión, experimentación, observación, comunicación, etc. Esta organización posibilita la adquisición de hábitos de orden, trabajo y limpieza.

Los profesionales de Educación Infantil constituyen el equipo educativo del centro que supone un enriquecimiento educativo de cada miembro a través del contraste y la evolución de experiencias que cada uno desarrolla en su práctica docente. El trabajo del equipo educativo se concibe como una acción sustentada y enriquecida por las aportaciones de cada miembro del grupo.

La Educación Infantil debe prever que la evaluación ha de ser coherente con el planteamiento de los objetivos generales, las teorías del aprendizaje por las que se optan y la metodología que se utiliza. La técnica a utilizar principalmente es la observación en todas las variables: informal, formal, indirecta, etc. Es un proceso dinámico, continuo, sistemático y permanente, la realiza el equipo educativo y cumple la función de ajustar la programación a las características de las niñas y de los niños con los que se trabaja y observar si se cumplen los objetivos.

En la Educación Infantil hablar de evaluación es reflexionar sobre la intervención educativa (actitudes, modelos, interacción, espacios, etc.), las actitudes del personal no docente ante los niños y niñas, la colaboración educativa de las familias. Es evaluar la distribución del

l'espai, els temps, els ritmes; és avaluar tots els elements personals i materials que envolten el procés educatiu de la xiqueta i del xiquet, és, en definitiva, reflexionar sobre la pròpia avaluació.

En l'Educació Infantil s'ha d'iniciar la història educativa de cada xiqueta i de cada xiquet; s'hi ha de figurar el procés educatiu de cada un d'ells: consecució d'objectius, anecdotari dels èxits aconseguits per cada xiqueta o per cada xiquet, resum d'entrevistes, formularis realitzats als pares i mares, etc.

I. EL CONEIXEMENT DE SI MATEIX I L'AUTONOMIA PERSONAL

En l'etapa d'Educació Infantil el reconeixement del propi cos és una base per a l'assentament de la pròpia imatge personal. És un lent procés que s'inicia amb el naixement; encara que abans de nàixer la xiqueta i el xiquet experimenten sensacions, especialment tàctils i gustatives, que perduren després del naixement amb un coneixement fraccionat de si mateix que més tard assolix un caràcter global.

Durant l'etapa infantil les xiquetes i els xiquets comencen a conèixer el seu cos segmentàriament i globalment, les seues possibilitats i limitacions motrius; a acceptar les seues característiques individuals, trets físics, sexe, entre altres, a prendre consciència de la seua autoestima, que es veu reforçada si és acceptat pels altres: tant adults com iguals.

El coneixement cognoscitiu de l'esquema corporal, la xiqueta i el xiquet han de viure-ho d'una manera afectiva i positiva. Este s'estructura d'acord amb les lleis de maduració neurològica (cefalocaudal i proximodistal). El xiquet i la xiqueta dominen primer el seu cap; després, el tronc, i després, les extremitats inferiors. La representació mental del propi cos ajuda indubtablement a establir una bona relació entre el jo i el món exterior.

La manipulació no sols fa possible que la xiqueta i el xiquet desplacen els objectes en l'espai, sinó que a través d'esta comencen a elaborar una representació mental d'ells i a activar les bases de l'estructura cognitiva. Les accions de desplaçament i manipulació que es realitzen s'adapten als objectes i als espais concrets, la qual cosa comporta el moviment de les diferents parts del cos en l'espai i en l'apropiació de l'objecte d'aprenentatge

L'acció-interacció de la xiqueta i del xiquet amb l'adult, amb altres xiquetes i altres xiquets, l'espai i el temps, i les potencials experiències que se li presenten, fa possible un coneixement del cos, de les formes de conèixer-lo i de relacionar-se amb el medi, i permet un bon procés de desenvolupament i aprenentatge.

A través dels sentits s'inicia la vida de relació del ser humà amb el món, ja que a partir de les sensacions comença la ment a construir els seus propis marcs interpretatius de la realitat. La xiqueta i el xiquet, des de molt xicotets, senten atracció per tot el que els envolta i posseeixen un potencial sensorial suficient per a construir i elaborar aquells marcs, per exemple amb els objectes: volen agafar-los, posar-se'ls a la boca, colpejar-los, examinar-los, deixar-los caure...

Es important tindre en compte que quan es parla d'educació sensorial es pensa a dotar el xiquet i la xiqueta d'estímul multisensorials: visuals, auditius, olfactivs i tàctils parells al procés evolutiu integral.

La xiqueta i el xiquet, al nàixer, necessiten d'una persona (mare, pare o d'un adult pertanyent o no a la família), amb capacitat per a cuidar-los i satisfer les seues necessitats, i d'una sensibilitat especial que li permeta interactuar amb la xiqueta i amb el xiquet una manera molt singular, per mitjà del contacte corporal, la mirada, l'oïda, els gestos, la paraula, tot això carregat d'afecte.

En un principi, la xiqueta i el xiquet no estableixen diferències clares entre les persones que els cuiden. Més avant, discriminen entre els professionals de l'educació, persones pròximes i estranys, i, posteriorment, són capaços de rebutjar els desconeguts. És a partir del primer any quan la xiqueta i el xiquet han adquirit un cert grau de vinculació afectiva i poden iniciar una certa independència cap a les persones estretament relacionades amb ell o amb ella. Per esta causa, els centres d'Educació Infantil han de preveure un període d'adaptació perquè l'accés s'hi faça en les millors condicions possibles per a la xiqueta, el xiquet i les seues famílies.

Les emocions en la xiqueta i en el xiquet es van canalitzant a través de les activitats psíquiques, perceptives i intel·lectuals. La frustra-

espacio, los tiempos, los ritmos, es evaluar todos los elementos personales y materiales que rodean el proceso educativo de la niña y del niño, es en definitiva reflexionar sobre la propia evaluación.

En la Educación Infantil se debe iniciar la historia educativa de cada niña y de cada niño, en ella debe figurar el proceso educativo de cada uno de ellos: consecución de objetivos, anecdotario de los logros conseguidos por cada niña o por cada niño, resumen de entrevistas, formularios realizados a los padres y madres, etc.

I. EL CONOCIMIENTO DE SÍ MISMO Y LA AUTONOMÍA PERSONAL

En la etapa de Educación Infantil el reconocimiento del propio cuerpo es una base para el asentamiento de la propia imagen personal. Es un lento proceso que se inicia con el nacimiento; aunque antes de nacer la niña y el niño experimentan ciertas sensaciones, especialmente táctiles y gustativas, que perduran después del nacimiento con un conocimiento fraccionado de sí mismo que más tarde tiene carácter global.

Durante la etapa infantil las niñas y los niños empiezan a conocer su cuerpo segmentaria y globalmente, sus posibilidades y limitaciones motrices; a aceptar sus características individuales, rasgos físicos, sexo, entre otros, a tomar conciencia de su autoestima que se ve reforzada si es aceptado por los otros: tanto adultos como iguales.

El conocimiento cognoscitivo del esquema corporal, la niña y el niño, han de vivirlo de una manera afectiva y positiva. Este se estructura de acuerdo a las leyes de maduración neurológica (cefalo-caudal y próximo-distal). El niño y la niña dominan primero su cabeza, luego el tronco y después las extremidades inferiores. La representación mental del propio cuerpo ayuda indubtablemente a establecer una buena relación entre el yo y el mundo exterior.

La manipulación no solo hace posible que la niña y el niño desplacen los objetos en el espacio sino que a través de ella comienzan a elaborar una representación mental de los mismos y a activar las bases de la estructura cognitiva. Las acciones de desplazamiento y manipulación que se realizan se adaptan a los objetos y a los espacios concretos, lo que conlleva el movimientos de las diferentes partes del cuerpo en el espacio y en la apropiación del objeto de aprendizaje

La acción - interacción de la niña y del niño con el adulto, con otras niñas y otros niños, el espacio y el tiempo y las potenciales experiencias que se le presentan, hace posible un conocimiento del cuerpo, de las formas de conocerlo y relacionarse con el medio y permite un buen proceso de desarrollo y aprendizaje.

A través de los sentidos se inicia la vida de relación del ser humano con el mundo, ya que a partir de las sensaciones comienza la mente a construir sus propios marcos interpretativos de la realidad. La niña y el niño desde muy pequeños sienten atracción por todo lo que les rodea y poseen un potencial sensorial suficiente para construir y elaborar aquellos marcos. Por ejemplo con los objetos, quieren cogerlos, llevárselos a la boca, golpearlos, examinarlos, dejarlos caer...

Es importante tener en cuenta que cuando se habla de educación sensorial se está pensando en dotar al niño y a la niña de estímulos multisensoriales: visuales, auditivos, olfativos y táctiles parejos al proceso evolutivo integral.

La niña y el niño al nacer necesitan de una persona (madre, padre o de un adulto perteneciente o no a la familia) con capacidad para cuidarlos y satisfacer sus necesidades y de una sensibilidad especial que le permita interactuar con la niña y con el niño una manera muy singular, mediante el contacto corporal, la mirada, el oído, los gestos, la palabra, todo ello cargado de afecto.

En un principio la niña y el niño no establecen diferencias claras entre las personas que los cuidan. Mas tarde discriminan entre los profesionales de la educación, personas cercanas y extraños y posteriormente son capaces de rechazar a los desconocidos. Es a partir del primer año cuando la niña y el niño han adquirido un cierto grado de vinculación afectiva y pueden iniciar cierta independencia hacia las personas estrechamente relacionadas con él o con ella. Por esta causa, los centros de Educación Infantil deben prever un periodo de adaptación para que el acceso al mismo se haga en las mejores condiciones posibles para la niña, el niño y sus familias.

Las emociones en la niña y en el niño se van canalizando a través de las actividades psíquicas, perceptivas e intelectuales. La frustración

ció ocasionada, entre altres causes, per la inseguretat, el rebuig afectiu, la sobreprotecció, la sensació de fracàs, etc., provoquen certes manifestacions emocionals socialment no correctes, aspecte que els professionals de la seua educació han de conèixer per a poder afrontar-les i reconduir-les, és a dir, per a educar-les.

El desenrotllament moral va sorgint de forma progressiva en el xiquet i en la xiqueta al compàs de la seua evolució i com un aspecte propi d'esta evolució, relacionat amb l'aparició d'altres capacitats: sentiments, llenguatge, etc.

El joc és la manera amb què la xiqueta i el xiquet estableixen una relació amb el seu entorn, per a conèixer-lo, per a acceptar-lo i, inclús, modificar-lo i construir-lo. A través d'este exploren el seu entorn, les persones i els objectes que els envolten.

És un mitjà que permet assolir unes finalitats educatives determinades i, al mateix temps, és un estímul útil i necessari per al desenrotllament afectiu, físic, intel·lectual i social de les xiquetes i dels xiquets.

La xiqueta i el xiquet, des que naixen, necessiten tota una sèrie d'atencions centrades en les necessitats vitals de descans, alimentació i higiene per a mantindre el seu benestar.

La institució escolar haurà d'erigir-se en un agent important per a generar hàbits i costums sans que faciliten l'adquisició de formes de vida saludables i de pautes de comportament promotores de benestar i de salut.

Els hàbits que la xiqueta i el xiquet adquirixen en la seua primera infància els seran útils en el millor desenrotllament de les seues possibilitats, per a l'adquisició dels aprenentatges, per a ajudar-los en l'adaptació social i per a aconseguir més autonomia.

El control d'esfínters és una altra de les grans conquestes que la xiqueta i el xiquet faran al llarg dels primers anys de vida, i que les institucions i els professionals tindran en compte per a incorporar-lo a les situacions o moments educatius. El canvi de bolquer o el procés d'adquisició de control d'esfínters hauran de proporcionar una font d'experiències i de vivències naturals que contribuïsquen essencialment al benestar de les xiquetes i dels xiquets.

L'atenció física brinda les millors oportunitats tant per a la comunicació personal com per al joc espontani entre la xiqueta i el xiquet i l'adult, en definitiva, per al desenrotllament de totes les capacitats.

Així, doncs, els processos educatius troben un eix privilegiat sobretot en les activitats relacionades amb l'atenció de les xiquetes i dels xiquets; al voltant d'estes es donen els processos interactius professionals (xiqueta i xiquet). A partir d'esta interacció positiva, la xiqueta i el xiquet aniran adquirint progressivament autonomia en els diferents hàbits de vida saludable, (alimentació, atenció del propi cos, higiene i orde, el descans...).

La intervenció educativa que es du a terme en Educació Infantil ha de tindre en compte que al mateix temps que es treballa l'aspecte físic corporal, es treballa també el desenrotllament psicològic i lingüístic, sabent que la influència del medi i les diferències individuals estan presents en el procés de desenrotllament-aprenentatge.

En este sentit, els professionals han de saber observar el moviment de la xiqueta i del xiquet estimular-lo i posar les condicions perquè es desenrotlle, ja que els coneixements i aprenentatges sorgixen a partir de l'acció i interacció en contextos comunicatius i afectius.

L'àmbit sensorial sobre el qual l'educació ha d'intervindre està compost per diferents sectors i dóna lloc a propostes d'accions diverses d'observació, d'exploració, d'experimentació i d'investigació, de manera que la xiqueta i el xiquet s'apropien des de molt prompte de tota la informació que els sentits els puguin proporcionar.

En esta etapa la interacció de la xiqueta i del xiquet amb l'adult s'inicia amb la comunicació, l'intercanvi relacional i el contacte corporal; a través d'estos s'estableix un vincle afectiu, i és l'adult el que actua de mediador entre la xiqueta, el xiquet i el medi.

El desenrotllament afectiu és l'acompanyant dels altres processos de desenrotllament de la xiqueta i del xiquet. El professional d'Educació Infantil haurà de plantejar-se l'actitud que ha de tindre en la comunicació afectiva amb cada un d'ells. L'observació en la relació amb les altres xiquetes i els altres xiquets, amb els adults, amb si mateix i amb els objectes, donarà dades molt rellevants, des del vessant afectiu, per a ser tingudes en compte en els processos educatius.

ocasionada, entre otras causas, por la inseguridad, el rechazo afectivo, la sobreprotección, la sensación de fracaso, provocan ciertas manifestaciones emocionales socialmente no correctas, aspecto que los profesionales de su educación deben conocer para poder afrontarlas y reconducirlas, es decir para educarlas.

El desarrollo moral va surgiendo de forma progresiva en el niño y en la niña al compàs de su evolución y como un aspecto más del mismo, relacionado con la aparición de otras capacidades: sentimientos, lenguaje, etc.

El juego es el modo en el que la niña y el niño establecen una relación con su entorno, para conocerlo, para aceptarlo e incluso modificarlo y construirlo. A través del mismo exploran su entorno, las personas y los objetos que los rodean.

Es un medio que permite conseguir unas finalidades educativas determinadas y a la vez es un estímulo útil y necesario para el desarrollo afectivo, físico, intelectual y social de las niñas y de los niños.

La niña y el niño desde su nacimiento necesitan toda una serie de cuidados centrados en las necesidades vitales de descanso, alimentación e higiene, para mantener su bienestar.

La institución escolar deberá erigirse como un agente importante en cuanto a generar hábitos y costumbres sanas que faciliten la adquisición de modos de vida saludables y de pautas de comportamiento promotoras de bienestar y de salud.

Los hábitos que la niña y el niño adquieren en su primera infancia les serán útiles en el mejor desarrollo de sus posibilidades, para la adquisición de los aprendizajes, para ayudarles en la adaptación social y para conseguir mayor autonomía.

El control de esfínteres es otra de las grandes conquistas que la niña y el niño harán a lo largo de los primeros años de vida y que las instituciones y los profesionales tendrán en cuenta para incorporarlo a las situaciones o momentos educativos. El cambio de pañal o el proceso de adquisición de control de esfínteres deberán proporcionar una fuente de experiencias y de vivencias naturales que contribuyan esencialmente al bienestar de las niñas y de los niños.

El cuidado físico brinda las mejores oportunidades tanto para la comunicación personal como para el juego espontáneo entre la niña y el niño y el adulto, en definitiva para el desarrollo de todas las capacidades.

Así pues los procesos educativos encuentran un eje privilegiado sobre todo en las actividades relacionadas con el cuidado de las niñas y de los niños, alrededor de ellas se dan los procesos interactivos profesionales – niña y niño. A partir de esta interacción positiva la niña y el niño irán adquiriendo progresivamente autonomía en los diferentes hábitos de vida saludable, (alimentación, cuidado del propio cuerpo, higiene y orden, el descanso...).

La intervención educativa que se lleva a cabo en Educación Infantil, debe tener en cuenta que al mismo tiempo que se trabaja el aspecto físico corporal, se trabaja también el desarrollo psicológico y lingüístico, sabiendo que la influencia del medio y las diferencias individuales están presentes en el proceso de desarrollo-aprendizaje.

En esta misma medida, los profesionales han de saber observar el movimiento de la niña y del niño estimularlo y poner las condiciones para que se desarrolle, ya que los conocimientos y aprendizajes surgen a partir de la acción e interacción en contextos comunicativos y afectivos.

El ámbito sensorial sobre el que la educación debe intervenir, está compuesto por diferentes sectores y da lugar a propuestas de acciones diversas de observación, de exploración, de experimentación y de investigación de manera que la niña y el niño se apropien desde muy temprano de toda la información que los sentidos les puedan proporcionar.

En esta etapa la interacción de la niña y del niño con el adulto se inicia con la comunicación, el intercambio relacional y el contacto corporal, a través de ellos se establece un vínculo afectivo y es el adulto el que actúa de mediador entre la niña, el niño y el medio.

El desarrollo afectivo es el acompañante de los demás procesos de desarrollo de la niña y del niño. El profesional de educación infantil deberá plantearse la actitud que debe tener en la comunicación afectiva con cada una de ellas. La observación en la relación con las otras niñas y los otros niños, con los adultos, consigo mismo y con los objetos, dará datos muy relevantes para tener en cuenta en los procesos educativos desde la vertiente afectiva.

El joc és una de les primeres necessitats vitals de la xiqueta i del xiquet, al qual recorrem per a garantir un correcte desenvolupament tant físic com mental. És un element educatiu imprescindible en la metodologia de l'Educació Infantil. L'activitat lúdica s'ha de desenvolupar en un clima agradable i iniciar la xiqueta i el xiquet en les responsabilitats de cuidar l'entorn i els materials quant a neteja i orde, i posar en marxa, per mitjà del joc, una educació integral.

En l'adquisició d'hàbits i actituds de salut i benestar, la intervenció educativa ha d'anar encaminada al fet que la xiqueta i el xiquet aconseguisquen una independència progressiva quant a la nutrició, la neteja personal i la higiene i l'orde.

Els professionals d'Educació Infantil, plenament convençuts del valor educatiu que té el desenvolupament d'estes tasques, faran progressar la xiqueta i el xiquet en estes actituds.

Objectius

- Conèixer el seu cos segmentàriament i globalment, les seues possibilitats i limitacions motrius.
- Descobrir el propi cos com a mitjà de comunicació amb el món.
- Conèixer les característiques externes del propi cos i descobrir les possibilitats d'acció.
- Desenvolupar les sensacions i percepcions: visuals, auditives, gustatives, olfactivas i tàctils com a canals privilegiats en el procés evolutiu heurístic.
- Desenvolupar, a través dels distints tipus de joc, els aspectes cognitius, sensoriomotrius, lingüístic i afectiu.

Continguts

Els continguts de l'àrea s'agrupen al voltant dels blocs següents:

Bloc 1. El cos i la pròpia imatge

- Les parts del cos.
- La relaxació global i segmentària.
- El control i l'autonomia del cos.
- El contacte corporal de la xiqueta i del xiquet amb els altres.
- De l'agarrar inicial a l'agarrar voluntari.
- Les situacions posturals.
- El coneixement i el desenvolupament dels sentits : vista, oïda, olfacte, gust, tacte.
- L'estimulació dels distints sentits.
- El reconeixement i identificació de persones i objectes pròxims al seu entorn.
- El reconeixement dels propis límits i possibilitats de percepció en situacions reals.
- L'àmbit afectiu en l'Educació Infantil: la interacció amb els adults, el contacte corporal, les emocions positives i negatives, les necessitats biològiques, la veu, la carícia, el balanceig, els gestos, etc.
- El coneixement de si mateix i dels altres i l'inici en l'aplicació de valors i normes elementals: la comunicació amb el gest, amb la mirada, amb el cos, amb la paraula, la imitació, etc.
- El període d'adaptació. Condicions per a l'adaptació: l'entrevista amb els pares i mares, l'acceptació del fet que els seus fills i filles se separen d'ells, l'ingrés escalonat al centre, l'organització de l'espai, etc.
- Adquirir coneixements, hàbits i actituds que afavorisquen el creixement i desenvolupament personals.
- Promoure experiències per a l'adquisició d'hàbits de vida saludable establint relacions entre la família, la institució i la comunitat.
- Crear un ambient que afavorisca l'adquisició d'hàbits d'higiene, alimentació i orde.

Bloc 2. Joc i moviment

- El joc motor
- El joc simbòlic
- El joc social/individual
- El joc espontani/dirigit

El juego es una de las primeras necesidades vitales de la niña y del niño, al que recurrimos para garantizar un correcto desarrollo tanto físico como mental. Es un elemento educativo imprescindible en la metodología de la educación infantil. La actividad lúdica se debe desarrollar en un clima agradable e iniciar a la niña y al niño en las responsabilidades de cuidar el entorno y los materiales en cuanto a limpieza y orden e iniciar mediante el juego una educación integral.

En la adquisición de hábitos y actitudes de salud y bienestar, la intervención educativa tiene que ir encaminada a que la niña y el niño consigan una independencia progresiva en la nutrición, aseo y limpieza personal, así como en la higiene y orden.

Los profesionales de Educación Infantil, plenamente convencidos del valor educativo que tiene el desarrollo de estas tareas, harán progresar a la niña y al niño en las mismas.

Objetivos

- Conocer su cuerpo segmentaria y globalmente, sus posibilidades y limitaciones motrices.
- Descubrir el propio cuerpo como medio de comunicación con el mundo.
- Conocer las características externas del propio cuerpo y descubrir las posibilidades de acción.
- Desarrollar las sensaciones y percepciones: visuales, auditivas, gustativas, olfativas y táctiles como canales privilegiados en el proceso evolutivo heurístico.
- Desarrollar a través de los distintos tipos de juego los aspectos cognitivo, sensorio – motriz, lingüístico y afectivo.

Contenidos

Los contenidos del área se agrupan alrededor de los siguientes bloques:

Bloque 1 El cuerpo y la propia imagen.

- Las partes del cuerpo
- La relajación global y segmentaria
- El control y autonomía del cuerpo
- El contacto corporal de la niña y del niño con los otros
- Del asir inicial al asir voluntario
- Las situaciones posturales.
- El conocimiento y el desarrollo de los sentidos : vista, oído, olfacto, gusto, tacto.
- La estimulación de los distintos sentidos.
- El reconocimiento e identificación de personas y objetos próximos a su entorno.
- El reconocimiento de los propios límites y posibilidades de percepción en situaciones reales.
- El ámbito afectivo en la Educación Infantil: la interacción con los adultos, el contacto corporal, la emociones positivas y negativas, las necesidades biológicas, la voz, la caricia, el balanceo, los gestos, etc.
- El conocimiento de sí mismo y de los demás y el inicio en la aplicación de valores y normas elementales: la comunicación con el gesto, con la mirada, con el cuerpo, con la palabra, la imitación, etc.
- El periodo de adaptación. Condiciones para la adaptación: la entrevista con los padres y madres, la aceptación del hecho de que sus hijos e hijas se separen de ellos, el ingreso escalonado en el centro, la organización del espacio, etc
- Adquirir conocimientos, hábitos y actitudes que favorezcan el crecimiento y desarrollo personal.
- Promover experiencias para la adquisición de hábitos de vida saludable, estableciendo relaciones entre la familia, la institución y la comunidad.
- Crear un ambiente que favorezca la adquisición de hábitos de higiene, alimentación y orden.

Bloque 2. Juego y movimiento.

- El juego motor
- El juego simbólico
- El juego social – individual
- El juego espontáneo-dirigido

- Els jocs amb el cos
- Els jocs amb material

Bloc 3. L'activitat i la vida quotidiana

- Les activitats en la vida quotidiana: evolució progressiva de l'autonomia.

- L'adquisició progressiva de les normes bàsiques que regulen la vida quotidiana.

- La interacció i col·laboració a partir d'actituds positives per a establir relacions afectives amb els altres.

Bloc 4. L'atenció personal i la salut

- La institució escolar, la família i la comunitat com a model per a l'adquisició d'hàbits de vida saludable.

- Els hàbits d'alimentació.

- Els hàbits d'higiene.

- Els hàbits d'orde.

Criteris d'avaluació

- Mostrar un coneixement progressiu i un control del cos de manera global i segmentària, reconeixent i identificant-ne les parts i expresant sensacions corporals

- Aplicar una progressiva coordinació aparença-manual, mostrar i regular l'expressió dels sentiments i emocions a través del joc individual i col·lectiu.

- Cuidar el cos i aplicar la higiene corporal fomentant hàbits que ajuden a mantindre una adequada salut física i mental.

II. CONEIXEMENT DEL MEDI FÍSIC, NATURAL, SOCIAL I CULTURAL

Amb l'inici de la vida, el ser humà és curiós, mira els objectes de distintes maneres, té interès i va prenent consciència directa de les coses que li succeïxen d'una manera molt limitada. Junt amb la manipulació i l'experimentació, este inici de l'observació permet que comprove per si mateix el que ocorre amb els objectes quan s'acciona sobre ells o com evolucionen quan es tracta dels sers vius. Des del naixement, la xiqueta i el xiquet, a través dels diferents contextos educatius de criaça, posa en joc una dinàmica que interrelaciona l'aspecte físic, cognitiu i emocional a fi d'elaborar la seua pròpia identitat personal. Per mitjà d'esta àrea, es pretén que la xiqueta i el xiquet descobrisquen el context en què viuen i s'inicien en la presa de consciència de pertinença a este. És precisament esta àrea la que brinda la majoria dels objectes d'aprenentatge que seran coneguts i compresos a través dels diferents llenguatges i de propostes didàctiques amb un enfocament globalitzador.

Les primeres experiències grupals es donen en l'entorn familiar i s'inicien en una relació diàdica sincronitzada, atenció mare-filla o fill, o persona específica. Posteriorment s'amplia el món d'interacció i relació, que, al començament, el xiquet i la xiqueta orienten cap als moviments o els sons; després estableixen unes relacions limitades o apropiacions del material de l'altre i, posteriorment, inicien l'interès per l'altre, que pot derivar en contactes més llargs, fins a finalitzar amb una integració social. Les interaccions amb els altres són la base del coneixement social en què es poden analitzar els processos de comunicació, les característiques de les relacions i les seues particularitats.

Cada xiqueta i cada xiquet busquen la seua pròpia identitat personal interactuant amb el grup social a què pertanyen. Este facilita el seu desenrotllament social en el seu concepte moral, en la seua comunicació, en la seua personalitat i en el desenrotllament del seu procés cognitiu. Des de xicotets inicien una conducta de grup i, progressivament, va augmentant la quantitat i la qualitat de la seua participació social. Així, doncs, de jocs en solitari passen a jocs cooperatius, s'atrauen els uns als altres o se'n separen. Els uns manifesten tendència al lideratge; els altres, al seguiment, i altres, a l'aïllament, etc.

Les relacions de la xiqueta i del xiquet amb altres persones es regulen per mitjà d'acords mutus que s'estableixen, s'adquireixen i s'apliquen en la realitat social. En aquelles relacions on la interacció no és cooperativa serà el professional qui, per mitjà de diferents estratègies, faça evolucionar esta conducta.

- Los juegos con el cuerpo
- Los juegos con material

Bloque 3. La actividad y la vida cotidiana.

- Las actividades en la vida cotidiana: evolución progresiva de la autonomía

- La adquisición progresiva de las normas básicas que regulan la vida cotidiana

- La interacción y colaboración a partir de actitudes positivas para establecer relaciones afectivas con los otros.

Bloque 4. El cuidado personal y la salud.

- La institución escolar, la familia y la comunidad como modelo para la adquisición de hábitos de vida saludable.

- Los hábitos de alimentación.

- Los hábitos de higiene.

- Los hábitos de orden.

Criterios de evaluación

- Mostrar un progresivo conocimiento y control del cuerpo de manera global y segmentaria, reconociendo e identificando sus partes y expresando sensaciones corporales

- Aplicar una progresiva coordinación viso-manual, mostrar y regular la expresión de los sentimientos y emociones, a través del juego individual y colectivo.

- Cuidar el cuerpo y aplicar la higiene corporal, fomentando hábitos que ayuden a mantener una adecuada salud física y mental.

II. CONOCIMIENTO DEL MEDIO FÍSICO, NATURAL, SOCIAL Y CULTURAL.

Con el inicio de la vida, el ser humano es curioso, mira los objetos de distintas maneras, tiene interés y va tomando conciencia directa con las cosas que le suceden de una manera muy limitada. Este inicio de la observación que junto con la manipulación y la experimentación permite que se compruebe por sí mismo lo que ocurre con los objetos cuando se acciona sobre ellos o como evolucionan cuando se trata de los seres vivos. Desde el nacimiento la niña y el niño, a través de los diferentes contextos educativos de crianza pone en juego una dinámica que interrelaciona lo físico, lo cognitivo y lo emocional elaborando su propia identidad personal. Por medio de esta área se pretende que la niña y el niño descubran el contexto en el que viven y se inicien en la toma de conciencia de pertenencia al mismo. Es precisamente esta área la que brinda la mayoría de los objetos de aprendizaje que serán conocidos y comprendidos a través de los diferentes lenguajes y de propuestas didácticas con un enfoque globalizador.

Las primeras experiencias grupales se dan en el entorno familiar y se inician en una relación diádica sincronizada, atención madre-hija o hijo, o persona específica. Posteriormente se amplía el mundo de interacción y relación, que, en un principio, el niño y la niña lo orientan hacia los movimientos o los sonidos, luego establecen unas relaciones limitadas o apropiaciones del material del otro y posteriormente inician el interés por el otro, que puede derivar en contactos más largos, hasta finalizar con una integración social. Las interacciones con los demás, son la base del conocimiento social en el que se pueden analizar los procesos de comunicación, las características de las relaciones y las particularidades de las mismas.

Cada niña y cada niño buscan su propia identidad personal, interactuando con el grupo social al que pertenecen. Este facilita su desarrollo social en su concepto moral, en su comunicación, en su personalidad y en el desarrollo de su proceso cognitivo. Desde pequeños inician una conducta de grupo y progresivamente va aumentando la cantidad y la calidad de su participación social. Así pues, de juegos en solitario pasan a juegos cooperativos, se atraen unos a otros o se separan. Unos manifiestan tendencia al liderazgo, otros al seguimiento, otros al aislamiento, etc.

Las relaciones de la niña y del niño con otras personas se regulan mediante acuerdos mutuos que se establecen, se adquieren y se aplican en la realidad social. En aquellas relaciones en donde la interacción no es cooperativa será el profesional quien, mediante diferentes estrategias, haga evolucionar esta conducta.

La xiqueta i el xiquet adquirixen una autoconsciència dels seus pensaments i sentiments per mitjà de l'activitat social. En este sentit, evolucionen des de la mentalitat egocèntrica fins a una altra en què puguen situar-se des de la seua perspectiva a la de l'altre; d'ací, la necessitat que realitzen activitats amb els altres en què aprenguen sobre si mateixos i dels altres. La imitació té gran importància en este procés d'autoconsciència. Els models dels adults que els envolten i els de les altres xiquetes i dels altres xiquets, juntament amb les valoracions que l'adult que els té a càrrec seua realitza sobre les seues condutes, ajudaran a reforçar-la o a inhibir-la.

També en esta etapa educativa la xiqueta i el xiquet descobriuen la seua pertinença al medi social; la família, la casa, l'escola... Les festes són uns elements importants per al coneixement cultural en què s'han de distingir les festes d'esdeveniments de la vida quotidiana (aniversaris, naixements, etc.) i les festes populars amb tradició en la cultura del poble i integrades en la vida escolar.

Cada festa comporta uns ritus amb elements naturals i culturals, com ara les cançons, danses o refranys, que la xiqueta i el xiquet viuen i experimenten. En la pràctica escolar, organitzar activitats fora del recinte escolar facilita també el coneixement del medi.

El centre d'Educació Infantil haurà de ser integrador, acceptar les diferències i constituir-se en un marc natural per al desenvolupament i l'educació de xiquetes i xiquets diferents. Esta diversitat facilitarà que, des de molt xicotets, aprenguen a viure acceptant, respectant i defensent les singularitats dels altres: minusvalideses, deficiències i especificitats socials, culturals, etc.

En la intervenció educativa, conèixer l'entorn suposa conèixer el medi físic, natural, social i cultural; és a dir, un conjunt de factors amb què la xiqueta i el xiquet estan en contacte des del naixement; es tracta de conèixer el nucli familiar i el medi en què eixe context de criança està immers. El centre d'Educació Infantil adquirix gran importància quan facilita a la xiqueta i al xiquet marcs interpretatius per a adequar-se a eixa realitat i a eixe coneixement.

Els professionals d'Educació Infantil hauran de conèixer els llaços que unixen les xiquetes i els xiquets amb els adults del seu entorn i compensar les seues atencions a fi de donar seguretat a aquells que no troben prou atenció en les seues famílies.

La intervenció educativa s'haurà d'estendre a l'orientació educativa de les famílies, a causa de la seua diversitat cultural i social, o per problemàtiques específiques d'integració per discapacitat, a fi d'implantar-les en aquells projectes educatius que vagen dirigits a integrar-los en l'àmbit escolar.

Objectius

- Descobrir les persones amb què interactua i establir-hi relacions socials i afectives.
- Aprendre a relacionar-se amb les persones que els envolten acceptant les diferents emocions i sentiments amb què són obsequiats, expressant els propis sentiments i desenvolupant actituds d'interès i ajuda.
- Aprendre a observar i explorar activament en el seu entorn immediat i, amb ajuda de l'adult, anar elaborant la seua percepció d'eixe entorn i atribuir-li significat

Continguts

Els continguts de l'àrea s'agrupen al voltant dels blocs següents:

Bloc 1. Medi físic: Elements, relacions i mesures

- Les propietats elementals dels objectes: color, forma, textura, entre altres.
- Les agrupacions dels objectes.
- Les exploracions dels objectes a través dels objectes i accions sobre estos: estrènyer, colpejar, refredar, calfar, etc.
- Experimentar amb els objectes a través dels sentits: assaborir, oïre, sentir...
- El descobriment de l'objecte en l'espai i la situació de si mateix respecte a este.
- Els temps bàsics de la vida quotidiana: alçar-se, menjar, dormir la sesta.

La niña y el niño adquieren una autoconciencia de sus pensamientos y sentimientos mediante la actividad social; en este sentido evolucionan desde la mentalidad egocéntrica hasta otra en la que puedan situarse desde su perspectiva a la del otro, de aquí la necesidad de que realicen actividades con los demás en las que aprendan acerca de sí mismos y de los demás. La imitación tiene gran importancia en este proceso de autoconciencia. Los modelos de los adultos que les rodean y de las otras niñas y de los otros niños y de las valoraciones que el adulto, que los tiene a su cargo, realice sobre sus conductas ayudarán a reforzarla o a inhibirla.

También en esta etapa educativa la niña y el niño descubren su pertenencia al medio social; la familia, la casa, la escuela... Las fiestas son unos elementos importantes para el conocimiento cultural en la que se debe distinguir las de acontecimientos de la vida cotidiana (cumpleaños, nacimientos, etc.) y las populares con tradición en la cultura del pueblo e integrada en la vida escolar.

Cada fiesta conlleva unos ritos con elementos naturales y culturales como son las canciones, danzas, refranes... que la niña y el niño viven y experimentan. En la práctica escolar el organizar actividades fuera del recinto escolar facilita también el conocimiento del medio.

El centro de Educación Infantil deberá ser integrador, aceptar las diferencias y constituirse en un marco natural para el desarrollo y la educación de niñas y niños diferentes. Esta diversidad facilitará que desde muy pequeños aprendan a vivir aceptando respetando y defendiendo las singularidades de los otros: minusvalías, deficiencias y especificidades sociales, culturales, etc.

En la intervención educativa conocer el entorno supone conocer el medio físico, natural, social y cultural; es decir un conjunto de factores con los que la niña y el niño están en contacto desde el nacimiento; se trata de conocer el núcleo familiar y el medio en que ese contexto de crianza está inmerso. El centro de Educación Infantil adquiere gran importancia cuando facilita a la niña y al niño marcos interpretativos para adecuarse a esa realidad y a ese conocimiento.

Los profesionales de Educación Infantil deberán conocer los lazos que unen a las niñas y a los niños con los adultos de su entorno y compensar cuidados dándoles seguridad a aquellos que no encuentran suficiente atención en sus familias.

La intervención educativa se deberá extender a la orientación educativa de las familias, debido a la diversidad cultural y social de las mismas, o por problemáticas específicas de integración por discapacidad, a fin de implicarlas en aquellos proyectos educativos que vayan dirigidos a integrarlos en el ámbito escolar.

Objetivos

- Descubrir a las personas con las que interactúa y establecer con ellas relaciones sociales y afectivas.
- Aprender a relacionarse con las personas que les rodean aceptando las diferentes emociones y sentimientos que se le dirigen, expresando los suyos y desarrollando actitudes de interés y ayuda
- Aprender a observar y explorar activamente en su entorno inmediato y con ayuda del adulto ir elaborando su percepción de ese entorno y atribuirle significado

Contenidos

Los contenidos del área se agrupan alrededor de los siguientes bloques:

Bloque 1. Medio físico: Elementos, relaciones y medidas

- Las propiedades elementales de los objetos: Color, forma, textura, entre otras
- Las agrupaciones de los objetos.
- La exploraciones de los objetos a través de los objetos y acciones sobre ellos: apretar, golpear, enfriar, calentar...etc.
- Experimentar con los objetos a través de los sentidos: saborear, oler, oír...
- El descubrimiento del objeto en el espacio y la situación de sí mismo respecto al mismo.
- Los tiempos básicos de la vida cotidiana: levantarse, comer, dormir la siesta.

Bloc 2. Acostament a la naturalesa

- Les característiques generals dels sers vius i de la matèria inerta.
- La identificació d'animals i plantes del propi entorn: atenció i respecte.
- L'observació del temps atmosfèric: pluja, calor, fred.
- Gaudi i gust per les activitats a l'aire lliure en contacte amb la naturalesa.

Bloc 3. La cultura i vida en societat

- La identificació dels primers grups socials amb els quals viu i es relaciona.
- Les normes bàsiques de convivència amb els grups socials: compartir, escoltar, ajudar, esperar, atendre...
- Les primeres organitzacions socials: la família, l'escola, la casa.
- La no-discriminació per raons de sexe en els aspectes següents: treball de les persones, tasques de la llar...
- Participar en les festes, les celebracions i les activitats culturals. Conèixer-les i disfrutar-les.

Críteris d'avaluació

- Actuar sobre els objectes del seu entorn descobrint les seues qualitats físiques (color, forma, grandària...), identificant-los per mitjà de les sensacions (sons, olors, sabors, tacte i vista) i establint-hi relacions bàsiques (agrupar, comparar, identificar...).
- Utilitzar el coneixement i respecte cap al medi natural com a marc on estan situats els objectes d'aprenentatge, identificant els fenòmens atmosfèrics i cuidant els animals i les plantes del seu entorn.
- Identificar grups socials pròxims, adquirint pautes de convivència i disfrutant de les festes culturals i socials.

III. ELS LENGUATGES: COMUNICACIÓ I REPRESENTACIÓ

El llenguatge és un instrument bàsic en el desenvolupament de la xiqueta i del xiquet des del punt de vista de la comunicació, de l'expressió, de l'estructuració de coneixements sobre el món i de la regulació de la conducta. És l'instrument bàsic en la formació del pensament.

Des del naixement, la xiqueta i el xiquet inicien un comportament social que dependrà dels patrons d'interacció amb els adults. Les necessitats de comunicació més complexes els porten a descobrir progressivament les funcions del llenguatge i la comunicació verbal. Desenvolupar el llenguatge a partir de les interaccions comunicatives és una tasca dels adults que estan amb la xiqueta i amb el xiquet.

En l'Educació Infantil el llenguatge és el mediador entre el pensament i l'acció. Per això, els centres han de convertir-se en contextos de desenvolupament, és a dir, en escenaris que faciliten l'apropiació lingüística.

En estos contextos d'aprenentatge, cada xiqueta i cada xiquet és una individualitat única quant a herència genètica, procedència geogràfica i social, capacitats, experiències familiars, competències lingüístiques i ritme d'adquisició. És necessari que tota la comunitat educativa i, especialment, els professionals prenguen consciència d'esta diversitat i planifiquen la seua intervenció a partir d'esta.

En una societat bilingüe com la nostra, el fet més usual és que les dos llengües oficials s'aprenen de forma més o menys equilibrada depenent de diversos factors com ara la llengua familiar, l'input lingüístic de la llengua minoritzada i la forma en què s'aprén: simultània (quan les dos llengües s'adquireixen al mateix temps en l'entorn familiar i escolar) o consecutiva (quan la primera llengua s'adquirix dins de la família i, posteriorment, la segona llengua s'adquirix en l'entorn social o al centre educatiu).

Per tant, una de les primeres decisions que s'han d'adoptar ha de ser quina ha de ser la llengua o les llengües vehiculars en què s'han d'impartir els elements educatius bàsics. Siga quina siga la decisió, cal tindre en compte i planificar amb gran sensibilitat el tractament lingüístic d'aquells alumnes que tenen com a llengua familiar una llengua diferent de la vehicular, especialment, quan provenen d'altres cultures.

El període d'adaptació en el primer cicle d'Educació Infantil és bàsic. L'ús del llenguatge verbal oral per part del professional d'este

Bloque 2. Acercamiento a la naturaleza.

- Las características generales de los seres vivos y la materia inerte
- La identificación de animales y plantas del propio entorno: Cuidado y respeto.
- La observación del tiempo atmosférico: lluvia, calor, frío.
- Disfrute y gusto por las actividades al aire libre en contacto con la naturaleza.

Bloque 3. La cultura y vida en sociedad

- La identificación de los primeros grupos sociales, con los que vive y relaciona.
- Las normas básicas de convivencia con los grupos sociales: compartir, escuchar, ayudar, esperar, atender...
- Las primeras organizaciones sociales: la familia, la escuela, la casa
- La no discriminación por razones de sexo en los aspectos: trabajo de las personas, tareas del hogar...
- El participar en las fiestas, celebraciones y actividades culturales. Conocerlas y disfrutarlas.

Criterios de evaluación:

- Actuar sobre los objetos de su entorno, descubriendo sus cualidades físicas (color, forma, tamaño...), identificando mediante las sensaciones (sonidos, olores, sabores, tacto y vista) y estableciendo relaciones básicas (agrupar, comparar, identificar...)
- Utilizar el conocimiento y respeto hacia el medio natural como marco en el que están situados los objetos de aprendizaje, identificando fenómenos atmosféricos y cuidando animales y plantas de su entorno.
- Identificar grupos sociales cercanos, adquiriendo pautas de convivencia y disfrutando de las fiestas culturales y sociales

III. LOS LENGUAJES: COMUNICACIÓN Y REPRESENTACIÓN

El lenguaje es un instrumento básico en el desarrollo de la niña y del niño desde el punto de vista de la comunicación, de la expresión, de la estructuración de conocimientos sobre el mundo y de la regulación de la conducta. Es el instrumento básico en la formación del pensamiento.

Desde el nacimiento, la niña y el niño inician un comportamiento social que dependerá de los patrones de interacción con los adultos. Las necesidades de comunicación más complejas, los llevan a descubrir progresivamente las funciones del lenguaje y la comunicación verbal. Desarrollar el lenguaje a partir de las interacciones comunicativas es una tarea de los adultos que están con la niña y con el niño.

En la Educación Infantil el lenguaje es el mediador entre el pensamiento y la acción. Por eso, los centros han de convertirse en contextos de desarrollo, es decir, en escenarios que faciliten la apropiación lingüística.

En estos contextos de aprendizaje, cada niña y cada niño es una individualidad única en cuanto a herencia genética, procedencia geográfica y social, capacidades, experiencias familiares, competencias lingüísticas y ritmo de adquisición. Es necesario que toda la comunidad educativa y especialmente los profesionales tomen conciencia de esta diversidad y planifiquen su intervención a partir de ella.

En una sociedad bilingüe como la nuestra, el hecho más usual es que las dos lenguas oficiales se aprendan de forma más o menos equilibrada dependiendo de diversos factores como la lengua familiar, el input lingüístico de la lengua minorizada y la forma en que se aprende: simultánea (cuando las dos lenguas se adquieren al mismo tiempo en el entorno familiar y escolar) o consecutiva (cuando la primera lengua se adquiere dentro de la familia, y posteriormente la segunda lengua se adquiere en el entorno social o en el centro educativo).

Por tanto, una de las primeras decisiones que se han de tomar, tiene que ser el de la lengua o lenguas vehiculares en las que se han de impartir los elementos educativos básicos. Sea cual sea la decisión, hay que tener en cuenta y planificar con gran sensibilidad el tratamiento lingüístico de aquellos alumnos que tienen por lengua familiar una lengua diferente a la vehicular, especialmente cuando provienen de otras culturas.

El periodo de adaptación en el primer ciclo de educación infantil es básico. El uso del lenguaje verbal oral por parte del profesional de

cicle facilita el desenvolupament de les capacitats afectives i socials de la xiqueta i del xiquet.

Hi ha molts aspectes de la intervenció que poden ajudar a enriquir els contextos d'aprenentatge. Al centre d'Educació Infantil, la intensitat i la qualitat de la interacció que es produïx en les pràctiques educatives respecte al llenguatge, només és efectiva quan els contextos, la disposició de l'espai i la distribució del temps creen un ambient càlid i afectuós basat en el joc i la comunicació, que proporcione seguretat i confiança, que desenvolupen l'autoestima, l'atenció a la diversitat i l'assumpció de normes i valors en situacions comunicatives generades tant espontàniament en la vida quotidiana de l'aula com proposades pels professionals que atenen este cicle educatiu. Tot açò ha de promoure una intervenció lingüística, que no sols ha de preveure i utilitzar l'expressió aïllada, sinó també combinada amb les altres formes d'expressió: cançons amb resposta física, dramatitzacions, jocs de falda, textos escrits, històries amb imatges...

El primer context bàsic d'adquisició lingüística és la família. Les pràctiques orals i les pràctiques lletrades en l'entorn familiar constitueixen les primeres i les millors experiències lingüístiques, ja que es desenvolupen en un ambient de dedicació exclusiva i carregat d'afectivitat. Els estils comunicatius de les famílies i les interaccions dels pares i mares amb la xiqueta i amb el xiquet, segueixen pautes molt diverses. La xiqueta i el xiquet s'impregnen d'este estil d'interacció i l'interioritzen. Hem de ser conscients que el bagatge familiar pot evidenciar situacions de partida diverses, a més dels diferents ritmes individuals d'adquisició del llenguatge. Estos fets fan necessària l'observació sistemàtica i l'atenció constant al procés de desenvolupament lingüístic de cada alumne.

És necessari, per tant, un diàleg fluid i continuat entre el centre i les famílies; considerar el seu punt de vista i les seues observacions; coordinar el desenvolupament del llenguatge per mitjà de pràctiques educatives comunes; facilitar la participació dels familiars en determinades activitats del centre; orientar-los en matèria lingüística i d'alfabetització, i implicar-los en la valoració lingüística de les seues filles i dels seus fills i en la intervenció de possibles dificultats.

L'expressió artística és un dels mitjans de comunicació de què disposa la xiqueta i el xiquet per a expressar les seues vivències i fantasies. Al mateix temps, la creativitat i, amb aquesta, la invenció són capacitats que potencialment estos posseïxen i que cal desvelar i desenvolupar en la mesura que ho permeta cada nivell evolutiu i les possibilitats de cadascú. Una adequada intervenció educativa ajudarà a potenciar estes capacitats.

La necessitat d'expressar-se i de crear la manifesten en la seua vida diària; és així com la xiqueta i el xiquet imaginem i trobem elements de comprensió del món que els envolta (la família, la societat, l'entorn), i els transmeten a través del dibuix, la paraula, la música, etc.

Estes formes d'expressió són el resultat de la creativitat, que està íntimament relacionada amb la sensibilitat i l'emotivitat de la xiqueta i del xiquet. És necessari oferir des de l'escola els mitjans i materials apropiats per a poder manifestar-se.

La plàstica és una forma de representació a través de la qual la xiqueta i el xiquet poden expressar el que van coneixent del seu entorn i allò que sorgix en el seu món interior. Així, doncs, les diferents realitzacions plàstiques seran el resultat d'un ampli desenvolupament que integra factors biofísics i socials i que permet que l'experiència social de les xiquetes i els xiquets prenguen forma a través dels signes simbòlics.

Les primeres activitats plàstiques de la xiqueta i del xiquet obediexen més al plaer i a la recreació que suscita la seua experimentació i execució que a la intencionalitat representativa. La seua activitat es fa cada vegada més intencionada fins a arribar al final de l'etapa en què les seues produccions s'acosten a una representació objectiva de la realitat. Respectar i valorar les seues produccions són part important i necessària del procés.

L'educació musical en l'etapa infantil s'entén com un mitjà d'expressió i com a sistema de representació, on podrà desenvolupar les seues capacitats expressives, creatives, la seua oïda musical, la seua sensibilitat cap a la música, la seua capacitat per a escoltar-la, entendre-la i per a practicar-la com a instrument de comunicació de sen-

este ciclo, facilita el desarrollo de las capacidades afectivas y sociales de la niña y del niño.

Hay muchos aspectos de la intervención que pueden ayudar a enriquecer los contextos de aprendizaje. En el centro de educación infantil, la intensidad y calidad de la interacción que se produce en las prácticas educativas respecto al lenguaje, sólo es efectiva cuando los contextos, la disposición del espacio y la distribución del tiempo crean un ambiente cálido y afectuoso basado en el juego y la comunicación, que proporcione seguridad y confianza, que desarrolle la autoestima, la atención a la diversidad y la asunción de normas y valores en situaciones comunicativas generadas tanto espontáneamente en la vida cotidiana del aula, como propuestas por los profesionales que atienden este ciclo educativo. Todo esto debe promover una intervención lingüística que no solamente ha de prever y utilizar la expresión aislada, sino también combinada con las otras formas de expresión: canciones con respuesta física, dramatizaciones, juegos de falda, textos escritos, historias con imágenes...

El primer contexto básico de adquisición lingüística es la familia. Las prácticas orales y las prácticas letradas en el entorno familiar constituyen las primeras y mejores experiencias lingüísticas ya que se desarrollan en un ambiente de dedicación exclusiva y cargado de afectividad. Los estilos comunicativos de las familias y las interacciones de los padres y madres con la niña y con el niño, siguen pautas muy diversas. La niña y el niño se impregnan de este estilo de interacción y lo interiorizan. Tenemos que ser conscientes de que el bagaje familiar puede evidenciar situaciones de partida diversas, además de los diferentes ritmos individuales de adquisición del lenguaje. Estos hechos hacen necesaria la observación sistemática y la atención constante al proceso de desarrollo lingüístico de cada alumno.

Es necesario por tanto, un diálogo fluido y continuado entre el centro y las familias, considerar su punto de vista y sus observaciones, coordinar el desarrollo del lenguaje mediante prácticas educativas comunes, facilitar la participación de los familiares en determinadas actividades del centro, orientarles en materia lingüística y de alfabetización e implicarles en la valoración lingüística de sus hijas e hijos y en la intervención de posibles dificultades.

La expresión artística es uno de los medios de comunicación de que dispone la niña y el niño para expresar sus vivencias y fantasías, al mismo tiempo la creatividad y con ella la invención son capacidades que potencialmente poseen y cabe desvelarlas y desarrollarlas en la medida que lo permita cada nivel evolutivo y las posibilidades de cada uno. Una adecuada intervención educativa ayudará a potenciar estas capacidades.

La necesidad de expresarse y de crear lo manifiestan en su vida diaria, es así como la niña y el niño imaginan y encuentran elementos de comprensión del mundo que les rodea (la familia, la sociedad, el entorno), y lo transmiten a través del dibujo, la palabra, la música, etc.

Estas formas de expresión son el resultado de la creatividad que está íntimamente relacionada con la sensibilidad y la emotividad de la niña y del niño. Es necesario ofrecer desde la escuela los medios y materiales apropiados, para poder manifestarse.

La plástica es una forma de representación a través de la cual la niña y el niño pueden expresar lo que va conociendo de su entorno y aquello que surge en su mundo interior. Así pues, las diferentes realizaciones plásticas serán el resultado de un amplio desarrollo que integra factores biofísicos y sociales y permite que la experiencia social de las niñas y los niños tomen forma a través de los signos simbólicos.

Las primeras actividades plásticas de la niña y del niño obedecen más al placer y al recreo que suscita su experimentación y ejecución que a la intencionalidad representativa. Su actividad se hace cada vez más intencionada hasta llegar al final de la etapa en la que sus producciones se acercan a una representación objetiva de la realidad. Respetar y valorar sus producciones son parte importante y necesaria del proceso.

La educación musical en la etapa infantil se entiende como un medio de expresión y como sistema de representación, donde podrá desarrollar sus capacidades expresivas, creativas, su oído musical, su sensibilidad hacia la música, su capacidad para escucharla, entenderla y para practicarla como instrumento de comunicación de sentimientos

timents i idees a través del cant, del moviment rítmic expressiu i de l'expressió instrumental.

La xiqueta i el xiquet van observant, explorant, experimentant els objectes sonors en cada una de les seues qualitats: timbre, duració, intensitat i altura, que, combinant-les entre si van acumulant un patrimoni d'imatges sonores que, organitzades en estructures, són el suport material de les idees musicals.

La projecció educativa i formativa es realitza quan respon a la curiositat i interès de la xiqueta i del xiquet per conèixer, quan propicia contextos i repertoris de cançons interessants, psicològica i musicalment, quan té cabuda l'entusiasme que la xiqueta i el xiquet tenen per l'ús d'instruments, quan respecta i potencia la seua vitalitat a través del moviment corporal projectat amb llibertat.

L'expressió corporal és el mitjà pel qual el ser humà expressa sensacions, emocions, sentiments i pensaments amb el seu cos. Els seus gestos, les seues actituds i els seus moviments tenen una intenció comunicativa i representativa. La primera comunicació de la xiqueta i el xiquet amb l'adult que l'atén la realitza amb el seu cos; és a través dels gestos i dels moviments que l'adult pot percebre i interpretar les sensacions i desitjos de la xiqueta i el xiquet, i donar resposta a les seues demandes. S'inicia, d'esta manera, una relació corporal i afectiva que serà la base de tota relació i comunicació posterior. Més avant, destaquen els jocs simbòlics en què la xiqueta i el xiquet es comporten "com si" fóra una persona distinta, un animal o un objecte, o actua "com si" estiguera fent coses que només simula que fa; es tracta d'un camp obert a la imaginació, a la creativitat i a l'espontaneïtat de cada u.

L'Educació Infantil, a partir d'esta educació natural del joc simbòlic, inicia les xiquetes i els xiquets en les tècniques de l'expressió dramàtica i corporal. La utilització del cos, dels gestos, de les actituds i dels moviments, amb una actitud comunicativa, permetrà, al seu torn, la relació i l'intercanvi amb els altres, la qual cosa serà un component important per a la seua socialització.

Els professionals d'este cicle educatiu hauran de tindre en compte l'adequació de la intervenció educativa a les possibilitats comunicatives, lingüístiques i cognitives creixents de les xiquetes i dels xiquets, que evolucionen de manera molt ràpida en este tram d'edat; hauran de proporcionar-los un model de llenguatge acurat, i combinar la intervenció conjuntural, lligada a qualsevol situació quotidiana que permeïta la interacció, amb la intervenció puntual i planificada en moments i espais específicament preparats.

A través de la intervenció educativa, les xiquetes i els xiquets desenvolupen les seues capacitats expressives i creatives. Les relacions que els professionals estableixen amb la xiqueta i amb el xiquet han de potenciar un caràcter comunicatiu i lúdic en què es posarà atenció al procés creatiu de les xiquetes i els xiquets intentant que una activitat amb inici lúdic i de descobriment continga una part emotiva i possibilita la creació. Tot açò constituïx l'inici de l'apropiació de les convencions socials que permeten la comunicació i representació en la nostra cultura.

Objectius

- Descobrir la llengua com a mitjà de comunicació.
- Desenvolupar progressivament les capacitats en l'ús de les llengües oficials com a instruments de comunicació, d'aprenentatge i d'organització de la conducta.
- Conèixer i experimentar les formes culturals i lingüístiques heretades en la construcció de la pròpia identitat, i al mateix temps, aprendre a viure en una societat plural, en continu canvi i evolució.
- Comunicar-se amb els altres utilitzant el llenguatge gestual i senzilles dramatitzacions.
- Descobrir ritmes senzills amb el cos, amb objectes i amb instruments senzills.
- Descobrir obres artístiques senzilles com a mitjà per a desenvolupar les capacitats creatives i interpretatives.
- Conèixer alguna obra d'art significativa.

Continguts

El contingut d'esta àrea es desenvoluparà al voltant dels següents blocs de contingut:

e idees a través del canto, del moviment rítmic expressiu i de la expressió instrumental.

La niña y el niño van observando, explorando, experimentando los objetos sonoros en cada una de sus cualidades: timbre, duración, intensidad y altura que combinándolas entre sí van acumulando un acervo de imágenes sonoras que organizadas en estructuras son el soporte material de las ideas musicales.

La proyección educativa y formativa se realiza cuando responde a la curiosidad e interés de la niña y del niño por conocer, cuando propicia contextos y repertorios de canciones interesantes, psicológica y musicalmente, cuando tiene cabida el entusiasmo que la niña y el niño tienen por el uso de instrumentos, cuando respeta y potencia su vitalidad a través del movimiento corporal proyectado con libertad.

La expresión corporal es el medio por el cual el ser humano expresa sensaciones, emociones, sentimientos y pensamientos con su cuerpo. Sus gestos, actitudes y movimientos tienen una intención comunicativa y representativa. La primera comunicación de la niña y el niño con el adulto que le atiende la realiza con su cuerpo; es a través de sus gestos y de sus movimientos cuando el adulto puede percibir e interpretar las sensaciones y deseos de la niña y el niño y dar respuesta a sus demandas, se inicia de este modo una relación corporal y afectiva que será la base de toda relación y comunicación posterior. Más tarde destacan los juegos simbólicos en los que la niña y el niño se comportan "como si" fuera una persona distinta, un animal o un objeto, o actúa "como si" estuviera haciendo cosas que solo esta simulando hacer; se trata de un campo abierto a la imaginación, a la creatividad y a la espontaneidad de cada una.

La educación infantil, a partir de esta educación natural del juego simbólico, inicia a las niñas y a los niños en las técnicas de la expresión dramática y corporal. La utilización del cuerpo, gestos, actitudes y movimientos, con una actitud comunicativa, permitirá a su vez la relación e intercambio con los demás, lo que será un componente importante para su socialización.

Los profesionales de este ciclo educativo deberán tener en cuenta la adecuación de la intervención educativa a las posibilidades comunicativas, lingüísticas y cognitivas crecientes de las niñas y de los niños, que evolucionan de manera muy rápida en este tramo de edad, deberán proporcionarles un modelo de lenguaje esmerado y combinar la intervención coyuntural, ligada a cualquier situación cotidiana que permita la interacción, con la intervención puntual y planificada en momentos y espacios específicamente preparados.

A través de la intervención educativa las niñas y los niños desarrollan sus capacidades expresivas y creativas. Las relaciones que los profesionales establecen con la niña y con el niño deben potenciar un carácter comunicativo y lúdico en el que se pondrá atención al proceso creativo de las niñas y los niños intentando que una actividad con inicio lúdico y de descubrimiento continga una parte emotiva y posibilite la creación. Todo esto constituye el inicio de la apropiación de las convenciones sociales que permiten la comunicación y representación en nuestra cultura.

Objetivos.

- Descubrir la lengua como medio de comunicación.
- Desarrollar progresivamente las capacidades en el uso de las lenguas oficiales como instrumentos de comunicación, de aprendizaje y de organización de la conducta.
- Conocer y experimentar las formas culturales y lingüísticas heretadas, en la construcción de la propia identidad, y al mismo tiempo, aprender a vivir en una sociedad plural, en continuo cambio y evolución.
- Comunicarse con los demás utilizando el lenguaje gestual y sencillas dramatizaciones.
- Descubrir ritmos sencillos con el cuerpo, con objetos y con instrumentos sencillos.
- Descubrir sencillas obras artísticas como medio para desarrollar las capacidades creativas e interpretativas.
- Conocer alguna obra de arte significativa

Contenidos

El contenido de esta área se desarrollará alrededor de los siguientes bloques de contenido:

Bloc 1. Les llengües i els parlants

- L'ús de la llengua oral per a comunicar-se, expressar desitjos i necessitats, i aprendre a actuar en col·laboració amb els altres.
- El desenvolupament progressiu de conceptes i vocabulari lligats a l'adquisició dels coneixements.
- L'aplicació i l'ús adequat de normes bàsiques de convivència.
- La participació en activitats de grups en què interactua.

Bloc 2. Aproximació a la llengua escrita

- L'escolta de narracions i lectures de contes i històries escrites.
- L'observació i manipulació de documents impresos i presa de consciència del llenguatge escrit.

Bloc 3. La llengua com a instrument d'aprenentatge

- La comprensió i escolta de textos senzills (contes, narracions curtes...) com a font de plaer i d'aprenentatge.
- El recitat de textos literaris molt senzills de caràcter popular o folklòric (cançons de bressol, retafiles) que el faça gaudir de les sensacions de ritme, rima...
- L'ús del llenguatge lligat a altres sistemes de representació (moviment, música, imatges...), com ara la cançó o les dramatitzacions.
- El descobriment de la diversitat lingüística i cultural de l'entorn, i l'adquisició i reforç de les realitzacions, valors i normes de la pròpia cultura.

Bloc 4. El llenguatge audiovisual i tecnologies de la informació i de la comunicació.

- La iniciació en l'ús d'instruments TIC.
- L'acostament a produccions infantils senzilles i breus per mitjà de les TIC.

Bloc 5. El llenguatge plàstic

- El descobriment del llenguatge plàstic com a mitjà de comunicació i representació.
- L'experimentació i descobriment dels elements del llenguatge plàstic (color, forma, textura...).
- La comunicació de fets, sentiments, emocions i vivències a través de produccions plàstiques realitzades amb tècniques senzilles.
- El descobriment d'obres plàstiques de l'entorn.

Bloc 6. El llenguatge musical

- Descobrir les possibilitats sonores de la veu, del propi cos, d'objectes quotidians i d'instruments musicals.
- El soroll, el silenci i la música.
- Les qualitats del so: el ritme i la intensitat.
- Les cançons populars, danses, cançons de folklore, contemporànies, de ball i les audicions musicals.
- L'interès i la iniciativa per a participar en representacions musicals.

Bloc 7. El llenguatge corporal

- El descobriment de les possibilitats del cos per a expressar i comunicar sentiments i emocions.
- La representació espontània i induïda de personatges, fets i situacions senzilles de forma individual i grupal, de la vida quotidiana.
- El descobriment de l'espai a partir dels desplaçaments amb moviments diversos.

Críteris d'avaluació

- Utilitzar la llengua oral per a establir una interacció positiva amb els seus iguals i amb els adults, manifestar una actitud d'escolta, atenta i de respecte cap als altres.
- Mostrar interès pels textos literaris i conèixer-ne alguna característica: conte, revista, periòdic.
- Expressar-se i comunicar-se utilitzant tècniques senzilles i materials propis dels diferents llenguatges audiovisuals i artístics. Disfrutar de les produccions pròpies i alienes dels diferents llenguatges i desenvolupar actituds de gust i gaudi cap a les produccions artístiques.

Bloque 1. Las lenguas y los hablantes:

- El uso de la lengua oral para comunicarse, expresar deseos y necesidades, y aprender a actuar en colaboración con los otros.
- El desarrollo progresivo de conceptos y vocabulario ligados a la adquisición de los conocimientos.
- La aplicación y uso adecuado de normas básicas de convivencia.
- La participación en actividades de grupos en los que interactúa

Bloque 2. Aproximación a la lengua escrita:

- La escucha de narraciones y lecturas de cuentos e historias escritas
- La observación y manipulación de documentos impresos y toma de conciencia del lenguaje escrito.

Bloque 3. La lengua como instrumento de aprendizaje:

- La comprensión y escucha de textos sencillos: cuentos, narraciones cortas... como fuente de placer y de aprendizaje
- El recitado de textos literarios muy sencillos de carácter popular o folklórico: nanas, retahílas, gozando de las sensaciones de ritmo, rima....
- El uso del lenguaje ligado a otros sistemas de representación (movimiento, música, imágenes...): canción, dramatizaciones...
- El descubrimiento de la diversidad lingüística y cultural del entorno, y la adquisición y refuerzo de las realizaciones, valores y normas de la propia cultura.

Bloque 4. El lenguaje audiovisual y tecnologías de la información y de la comunicación.

- La iniciación en el uso de instrumentos TIC.
- El acercamiento a producciones infantiles sencillas y breves por medio de TIC.

Bloque 5. El lenguaje plástico

- El descubrimiento del lenguaje plástico como medio de comunicación y representación.
- La experimentación y descubrimiento de los elementos del lenguaje plástico: color, forma, textura...
- La comunicación de hechos, sentimientos, emociones y vivencias a través de producciones plásticas realizadas con técnicas sencillas.
- El descubrimiento de obras plásticas del entorno.

Bloque 6. El lenguaje musical

- El descubrir las posibilidades sonoras de la voz, del propio cuerpo, de objetos cotidianos y de instrumentos musicales
- El ruido, el silencio y la música
- Las cualidades del sonido: ritmo e intensidad
- Las canciones populares, danzas, canciones de folklore, contemporáneas, de baile y las audiciones musicales.
- El interés y la iniciativa para participar en representaciones musicales.

Bloque 7. El lenguaje corporal

- El descubrimiento de las posibilidades del cuerpo para expresar y comunicar sentimientos y emociones.
- La representación espontánea e inducida de personajes, hechos y situaciones sencillas de forma individual y grupo, de la vida cotidiana.
- El descubrimiento del espacio a partir de los desplazamientos con movimientos diversos.

Criterios de evaluación

- Utilizar la lengua oral para establecer una interacción positiva con sus iguales y con los adultos, manifestar una actitud de escucha, atenta y de respeto hacia los otros.
- Mostrar interés por los textos literarios y conocer alguna característica de alguno de ellos: cuento, revista, periódico.
- Expresarse y comunicarse utilizando técnicas sencillas y materiales propios de los diferentes lenguajes audiovisuales y artísticos. Disfrutar de las producciones propias y ajenas de los diferentes lenguajes y desarrollar actitudes de gusto y disfrute hacia las producciones artísticas.